

”...men han är ju så fantastisk när han är fantastisk!”

– en kvalitativ studie om mäns våld mot kvinnor i nära relationer

Av: Elin Ljungkvist och Rebecca Wänghult

Ht -09

Handledare: Anders Lundberg

Abstract

Author: Elin Ljungkvist och Rebecca Wänghult

Title: "...but he is so fantastic when he is fantastic!" A qualitative study about men's violence towards women in intimate relationship

Supervisor: Anders Lundberg

Assessor: Anders Neergaard

Våld mot kvinnor i nära relationer är ett socialt problem som blivit mer uppmärksammat de sista åren. Dock är mycket av våldet fortfarande dolt och sker inom hemmets fyra väggar. Vi har intervjuat tre kvinnor som blivit utsatta för denna typ av våld och även professionella som hjälper dessa kvinnor, för att undersöka varför kvinnor stannar kvar hos sina män som slår dem, hur de får styrkan att lämna samt hur uppbrottsprocessen ser ut. Vi har använt oss av semistrukturerad intervjuform och har på så vis fått fram respondenternas egen prägel på sin berättelse och kunnat föra en dialog med dem. För att analysera och jämföra intervjumaterialet med tidigare forskning valde vi att titta närmre på Eva Lundgrens normaliseringsprocess och Helen Rose Fuchs Ebaugh's exitprocess. Vi fann att en framstående anledning till att kvinnan stannar kvar hos sin man är på grund av den normalisering hon går igenom i ett våldsförhållande. Det framkom också att barnen och kvinnans dröm om en kärnfamilj är en viktig faktor både till att kvinnorna stannar kvar och att de väljer att lämna sin man. Samtliga av våra respondenter uttryckte att det sociala nätverket är en betydelsefull del i kvinnans uppbrottsprocess.

Nyckelbegrepp: Våld mot kvinnor, normalisering, uppbrottsprocess, barn, familjebild, socialt nätverk

Abstract

Author: Elin Ljungkvist och Rebecca Wänghult

Title: "...but he is so fantastic when he is fantastic!" A qualitative study about men's violence towards women in intimate relationship

Supervisor: Anders Lundberg

Assessor: Anders Neergaard

Violence against women in intimate relationships is a social problem that under the recent years has brought more attention to the public eye. However, much of the violence is hidden and kept within the four walls of the home. We have interviewed three women, victims of this type of violence, and professionals that helps these women, to search for an answer to why the women stays with their men who beats them, how they get the strength to leave and how the process of the break-up looks like. We have used a semi-structured type of interview and by this got the respondents own view on the story, and also been able to have a dialog with them. To analyze and compare the materials of the interviews with recent science, we choose to take a closer look at Eva Lundgrens normaliseringsprocess and Helen Rose Fuchs Ebaugh's exitprocess. We found that a prominent reason to why the woman stay with their man is because of the normalization that she goes through in a violent relationship. Another important fact of the matter is the children and the dream about a whole family which the woman has. These are other factors both to why the women stays but also to why they choose to leave their man. All of our respondents expressed to us that the women's social network is an important part of the break-up process.

Keywords: Violence against women, normalization, break-up process, children, the family picture, social network

Förord	6
Inledning	7
Problemformulering	7
Syfte och frågeställningar.....	8
Metod	9
Avgränsning	9
Kunskapsorientering.....	9
Val av metod och metodens förtjänster.....	10
Begränsningar.....	12
Tillvägagångssätt.....	12
Förförståelse	12
Hermeneutik	13
Etiskt perspektiv	13
Arbetsfördelning.....	13
Tidigare forskning	15
Teorier och begrepp	19
Normaliseringsprocessen	19
Exitprocessen	20
Resultat och analys	22
Isolering.....	22
Värme och kyla	23
Kvinnans anpassning.....	24
Normalisering.....	25
Kärlek	26

Barnen, hoppet och familjebilden	27
Kvinnans kontroll	31
Praktiska svårigheter	32
Skuld och skam	33
Vägen ut	34
<i>Rädsla</i>	35
<i>Eskalerande våld i uppbrottet</i>	36
<i>Det sociala nätverket</i>	38
Så här ser det ut idag	40
<i>Anna</i>	40
<i>Katarina</i>	40
<i>Annika</i>	41
Sammanfattning	42
Avslutande diskussion	44
Referenslista.....	47
Bilagor	49
Bilaga 1	49
Bilaga 2	50
Bilaga 3	50

Förord

Vi vill passa på att tacka alla personer som varit betydelsefulla för uppsatsens slutform. Först och främst vill vi rikta ett stort tack till våra intervjupersoner som ställt upp och delat med sig till oss av sina erfarenheter. Det är era utsagor som gjort av vi lyckats uppnå vårt syfte och gjort uppsatsen intressegivande. Vi vill också tacka vår handledare Anders Lundberg för hans stöttning och vägledning genom uppsatsen gång.

Inledning

Problemformulering

Misshandel, och framför allt våld mot kvinnor, är något som under de senaste åren blivit allt mer aktuellt. Våld mot kvinnor är ett samlingsbegrepp för fysisk och psykisk misshandel, här ingår också sexualbrott, hot och ofredande (Brottsförebyggande rådet, 2002). Vidare skriver Brå att mäns våld mot kvinnor i nära relationer definierades först under 1970-talet som ett problem. Under tidigt 1980-tal förändrades synen på kvinnomisshandel och blev genom bland annat lagstiftning och frivilligorganisationers engagemang ett definierat socialt samhällsproblem. Det sågs inte längre som en enskild angelägenhet, utan som ett brott mot samhället och faller idag under allmänt åtal (Brå, 1997). År 1995 lämnade Kvinnovaldskommissionen, på uppdrag av regeringen, in slutbetänkandet Kvinnofrid (SOU 1995:60) för remissbehandling. Kommissionen tillsattes för att utifrån ett kvinnoperspektiv kartlägga frågor gällande våld mot kvinnor samt föreslå åtgärder för att motverka denna typ av våld. År 2000 trädde en lagändring i kraft i BrB (Brottsbalken) 4 kap 4 a § som säger att om misshandel, våld eller hot om våld ”begåtts av en man mot en kvinna som han är eller har varit gift med eller som han bor eller har bott tillsammans med under äktenskapsliknande förhållanden, skall i stället dömas för grov kvinnofridskränkning till samma straff” (Lag 1999:845).

Eliasson (1997) menar att våldet är dolt, på så vis att det är något som sker mellan fyra väggar och att det är inget som varken kvinnorna själva eller massmedia pratar om. Johnson, Ollus och Nevala (2008) hävdar att det finns en passivitet från samhällets sida gällande mäns våld mot kvinnor, de beskriver ett antal historiska anledningar till detta:

- Familjevåld har länge tolererats av samhället och har setts som en privat angelägenhet
- Osamarbetsvilliga offer och även den krock som sker mellan offrens behov och rättssystemet
- Kvinnornas ovilja och rädsla för att handla mot gärningsmannen och dess konsekvenser
- Polisens uppfattning om att familjegräl inte ingår i det polisiära arbetet
- Manliga poliser har en tendens att lättare identifiera sig med gärningsmannen
- Brist på struktur, belöning och utvärdering av poliser som är tillsatta för att förbättra gensvaret till kvinnliga våldsoffer

Eliasson (1997) menar att när våldet riktas mot en svagare individ är samhället dåligt på att ingripa. Hon menar att våldet sker i tysthet och att en kvinna varannan vecka dödas av sin man till följd av våldet. Hon hävdar att myndigheter har svårt att ta kvinnans ord på allvar, vilket i sin tur leder till att kvinnan inte kan få det skydd och den hjälp som hon behöver. Polisen vet många gånger vad som pågår men hävdar att de saknar resurser som kan hjälpa. Rapporter från Brå och SKL (Sveriges Kommuner och Landsting), visar att mörkertalet för våldsutsatta kvinnor, dess skador och kostnader för samhället är stort. Brå (1997) menar, att genom ökad kunskap om detta sociala problem ökar också möjligheterna till åtgärder som kan förebygga och minska våldet mot kvinnorna samt att männen kan få hjälp med att förändra sitt beteende.

Det som fångade vårt intresse var faktorerna kring att kvinnan stannar samt processen ur ett våldsamt förhållande. Hur kan vi förstå kvinnans sätt att tänka? Hur resonerar hon kring olika valmöjligheter?

Syfte och frågeställningar

Vårt syfte med uppsatsen är att, genom intervjuer med brukarorganisationer och utsatta kvinnor, undersöka mäns våld mot kvinnor i nära relationer. Våra frågeställningar som vi kommer att försöka besvara är:

- Varför stannar kvinnan kvar i ett förhållande där mannen slår henne?
- Vilka faktorer hjälper kvinnan att ta steget ur förhållandet?
- Hur ser uppbrottsprocessen ut?

Metod

Avgränsning

För att precisera syftet har vi valt att endast fokusera på mäns våld mot kvinnor, vilket innebär att utsatta män inte kommer att analyseras i arbetet. Vi har också valt att avgränsa oss till enbart heterosexuella parförhållanden. Parförhållanden definierar vi här som förhållanden där mannen inte är okänd för kvinnan. Vi kommer inte heller att analysera varför mannen slår kvinnan då vårt syfte inte innefattar det området. Efterhand som vi har sökt litteratur och fått mer kunskap kring området har vårt fokus riktats mot varför kvinnan stannar kvar samt faktorer kring uppbrottsprocessen.

Kunskapsorientering

För att hitta tidigare relevant forskning och ringa in vårt valda ämne, har vi fått använda oss av flera olika söktermer i olika databaser.

De första sökningarna gjordes i Libris Webbsök där begreppen ”kvinnor våld” gav 836 träffar. Vi fick därför precisera vår sökning ytterligare och då med begreppen ”våld i nära relationer” som gav 46 träffar samt ”varför stanna?” som gav 11 träffar. Utifrån dessa sökbegrepp har vi valt ut litteratur som vi anser vara aktuell och relevant för det område vi avser att studera. Vi har även tittat närmare på några publicerade uppsatser på webbplatsen www.uppsatser.se, inom liknade område som vi valt och hittat en del användbar litteratur utifrån deras referenslistor. Ytterligare sökning gjordes i databasen Lovisa där ”våld kvinnor” gav 210 träffar. I denna sökning hittade vi förutom lämplig litteratur även en del rapporter skrivna av Brå (Brottsförebyggande rådet) samt SKL (Sveriges kommuner och landsting).

Vi har haft en del problem med att hitta relevant internationell forskning. Vi har använt oss av Cambridge Scientific Abstracts (CSA) och samsökt i databaserna ASSIA, IBSS, ERIC, Social Service Abstract och Sociological Abstracts. Några av de sökningar vi gjorde gav oss inte något av intresse, då med begrepp såsom ”women violence” och ”violence relationship”. Vid sökning på begreppen ”violence towards women” fick vi 57 träffar, varav 35 var peer-reviewed artiklar. Dock ansåg vi att sökningen inte gav mycket användbart material, utan handlade till stor del om sexuella övergrepp och olika slags behandlingsmetoder.

Val av metod och metodens förtjänster

Aspers (2007) menar att frågeställningarna och teorierna man avser att använda sig av i en forskningsstudie påverkar valet av metod. Situationen på fältet spelar också en avgörande roll, då det är viktigt att undersöka om man som forskare har tillgång till fältet eller om man istället måste förlita sig på tidigare forskning och intervjuer. Aspers (2007) menar vidare att det är viktigt att undersöka vad som är möjligt att genomföra och vilket material det finns att använda sig av. För att få bästa möjlighet till en väl utformad analys och undersökning av vårt valda syfte kommer vi att använda oss av en kvalitativ metod. Aspers tar upp etnografiska metoder vilka innebär deltagande observation och intervjuer. Dessa är, enligt honom, mellanmännsliga metoder där forskaren är i direktkontakt med fältet. Vi har dock valt att endast använda oss av intervjuer eftersom vi anser att det är den metod som bäst lämpar sig till vårt syfte. Anledningen till det, är att vi vill få ut så mycket som möjligt utav respondenternas erfarenheter och kunskap. Genom att använda intervjuer kan vi dels ställa frågor som är väsentliga och få mer ingående svar och dels få en möjlighet att föra en dialog med personen.

May (2001) beskriver olika former av intervjuer, hur de ska utformas och vilka faktorer som samspelar i processen. Han menar att intervjuer är en bra metod för att få en djupare insikt för hur människor upplever och tänker kring olika fenomen. Man kan även få fram hur deras erfarenheter, känslor och attityder ser ut. Vidare tar May upp fyra olika typer av intervjuformer, varav en kallas för en semistrukturerad intervju. Denna kännetecknas dels av specificerade frågor men att det även finns möjlighet till att fördjupa intervjupersonens svar. Istället för att bara få kvantitativa fakta, såsom ålder, kön etc, så kan man med denna intervjuform få fram mer kvalitativ information, det vill säga mer fördjupade och utvecklade svar. Intervjupersonen har även möjlighet att sätta sin egen prägel på svaren och skapa en dialog med intervjuaren. May (2001) menar att denna typ av intervjuform har en viss struktur för att det ska finnas möjlighet till jämförbarhet. Han anser att intervjuformen är ett bra redskap för forskare som har till syfte att belysa ett visst tema med hjälp av frågorna. Aspers (2007) tar också upp den semistrukturerade intervjuformen och menar, i likhet med May, att det är ett strukturerat formulär av frågor med utrymme för fråga-svardialog. Han skriver vidare att intervjupersonen dock har begränsade möjligheter att lyfta fram sitt eget perspektiv.

Vårt intresse ligger i att kunna jämföra respondenternas svar med varandra samt att kunna få fram den bredd och djup i svaren som den semistrukturerade intervjuformen kan ge. Vi kan formulera öppna frågor där respondenterna har möjlighet att utforma egna svar. Där ges också

plats för funderingar och egenreflektioner. Vårt förhållningssätt till dem vi avser intervjua är viktig i denna typ av intervju, då främst eftersom möjligheten ges att träffa de utsatta kvinnorna. Kraven som ställs på respondenten har vi inte reflekterat över förrän nu och vi inser att våra förkunskaper och förberedelser kommer att vara oerhört viktiga inför detta möte. Det är viktigt att vi ger respondenten en känsla av trygghet och att vi tydligt visar att personens utsaga är betydelsefull för vår uppsats. Andersson och Swärd (2008) menar att intervjuer är asymmetriska möten, på så sätt att det endast är en av parterna som är informationssökande och denne följer en viss metod. Intervjuaren har en viss makt när det gäller avgränsning av frågor och respondentens svar. De lägger tyngden vid att man som intervjuare måste förstå att det finns flera verkligheter samt att kunna fokusera på respondentens perspektiv av sin verklighet. Andersson och Swärd skriver vidare och betonar vikten av varsamhet när man forskar om och med utsatta grupper. Även här är det viktigt att från vår sida tänka på vårt förhållningssätt och att kunna känna av situationen och anpassa oss därefter. Vårt mål under intervjuerna är att skapa en så neutral och samtalsliknande dialog som möjligt för att få fram våra respondenters egna perspektiv och tankegångar.

Vi är väl medvetna om ämnets känsliga natur och att varsamheten måste beaktas. May (2001) tar upp tre olika villkor som han menar kan vara bra att ha i åtanke inför intervjuerna. Det första är tillgänglighet, vilket innebär om respondenten har den information att delge som intervjuaren frågar efter. Vi har utifrån detta valt att i första hand intervjua de som arbetar och hjälper utsatta kvinnor men även de drabbade kvinnorna själva. Vi tar för givet att, förutom de drabbade kvinnorna, så är det de som arbetar inom dessa verksamheter som besitter den kunskap inom det område vi avser att studera. Dessutom hoppas vi på att de professionella kan svara på frågor som de utsatta kvinnorna kanske inte kan eller vill svara på, på grund av personliga eller etiska skäl. Men vi anser att det är de utsatta kvinnornas reflektioner som väger tyngst, då det är de som har den verkliga kunskapen från deras egna erfarenheter. May (2001) skriver vidare om nästa villkor som är kognition. Med detta menar han huruvida respondenten förstår sin roll och betydelsen av denna. Det är alltså viktigt att respondenten vet vad som förväntas av honom/henne för att det inte ska uppstå osäkerhet, vilket kan påverka dennes svar i intervjun. Här krävs det av oss som intervjuare att vi är tydliga och preciserar vårt syfte både innan och under intervjun. Det tredje villkoret som May tar upp är motivation. Med detta menar han vikten av tacksamhet inför respondenterna och att intervjuerna sätter henne/honom i fokus under hela intervjun. Istället för att ge ja och nej frågor så ska man ge respondenterna möjlighet att sätta egna ord på sina svar genom att använda sig av öppna

frågor. May (2001) betonar också vikten i att visa hänsyn för den fria viljan hos respondenten, vilket kan ge upphov till ett större engagemang. Här bekräftas en utav anledningarna till att vi har valt att utgå ifrån öppna frågor i våra intervjuer, då respondentens betydelse för intervjun framkommer på ett påtagligt sätt.

Begränsningar

Eftersom vi väljer att använda oss av en kvalitativ metod innebär det en del begränsningar, då främst inom urval. Den kvantitativa metoden medför att respondentgruppen är större och man får då mer övergripande svar. Vår begränsning av vårt metodval blir att vi inte kommer upp i ett stort antal svar, utan vårt fokus ligger istället på färre mer djupgående intervjuer.

Tillvägagångssätt

För att få en så bred syn som möjligt har vi valt att utföra 8 stycken intervjuer; 4 kvinnojourer, Kriscentrum för kvinnor samt 3 kvinnor som varit utsatta för våld i en relation. För att uppnå vårt syfte på bästa sätt valde vi först att kontakta Kriscentrum för kvinnor och olika kvinnojourer och frågade dem om möjlighet till intervju. I kontakten med Kriscentrum frågade vi också om det fanns möjlighet till att någon kvinna, som är/hade varit i kontakt med dem, ville ställa upp på en intervju. När vi vid ett senare tillfälle hördes av igen, fick vi av en anställd på Kriscentrum, numret till tre kvinnor som ville ställa upp. Vi ringde kvinnorna, förklarade vårt syfte och bestämde sedan tid och plats för intervju. Alla intervjuer med kvinnorna skedde i deras hem. De fyra kvinnojourerna i Skåne fick vi kontakt med via mail. I samband med att de hade tackat ja till intervju skickade vi ut vårt informationsbrev via mail (se bilaga 1). Vi valde ut dessa kvinnojourer på grund av städernas storlek. De professionella intervjuade vi på deras arbetsplatser, med ett undantag där vi möttes upp på ett café, på grund av skyddad adress. Med hjälp av de utarbetade intervjuguiderna (se bilaga 2 och 3) och bandspelare genomförde vi intervjuerna som vi sedan transkriberade, sammanställde och jämförde med både varandra och med utvald litteratur och teori.

Förförståelse

Vår förförståelse innan utbildningens början var att det borde vara relativt lätt att lämna en man som slår. Efterhand som våra erfarenheter och vår kunskap har ökat genom föreläsningar, litteratur och studiebesök har den förförståelsen ändrats till att bli mer nyanserad. Vi har också haft en viss förförståelse angående vilken typ av kvinna som blir utsatt för misshandel i en nära relation men denna har förändrats och vi har kommit till insikt med att det kan hända vilken kvinna som helst.

Hermeneutik

Vikström (2005) hävdar att en text kan tolkas ur olika synvinklar beroende på vilken person som läser den. Han menar därför att det är viktigt att man som författare av en text, tydligt ska kunna argumenteras för sitt val av material, uppgift och metod. Vidare förklarar Vikström att ingen tolkning sker helt förutsättningslöst utan den som tolkar texten mer eller mindre har en förförståelse kring ämnet. Han menar att om man som läsare inte känner till något om det ämne som man avser läsa och tolka, finns det inte heller några möjligheter att förstå den. Genom den förförståelse man har kan man ställa frågor till texten och se den ur olika infallsvinklar. Dock kan denna förförståelse också vara en fara om den styr för mycket och vinklar den tolkningsprocess som man avser utföra. Vi har tidigare förklarat vår förförståelse kring misshandel i nära relationer, men vi anser båda att detta inte har påverkat vår uppsats. Vi har dock varit kritiska mot de teorier och den litteratur som vi har använt oss utav, vilket har gjort att vi har kunnat analysera och argumentera det empiriska materialet på ett mer ingående sätt. Vikström (2005) fortsätter att förklara "den hermeneutiska cirkeln" och menar att man går in för att tolka en text och har därmed en viss förförståelse om helheten, men efterhand så blir denna förförståelse ifrågasatt och till slut så bryts denna förförståelse ner och delarna av texten blir mer framhävande. Detta är något vi kan urskilja under intervjuerna som vi genomförde. Under intervjuernas gång hade vi fortfarande vår förförståelse i bakhuvudet till viss del, men när vi under transkriberingarna tittade närmare på vad respondenterna hade sagt såg vi andra delar som vi inte lagt märke till tidigare och vår förförståelse ändrades.

Etiskt perspektiv

Vi har ingen erfarenhet av denna typ av problematik, varken i arbetslivet eller privat. De kunskaper vi har innan vi påbörjat uppsatsen har vi fått genom föreläsningar och studiebesök. Dock har vi båda en del förförståelse och då vi är kvinnor själva anser vi att detta är ett känsligt och laddat problem som vi i dagsläget vill få en större inblick i. Trots detta anser vi att vi har varit professionellt objektiva och fokuserat på respondenternas utsagor. Givetvis har vi informerat om och tagit hänsyn till respondenternas rättighet till anonymitet och behandlat intervjumaterialet med största försiktighet. Vid intervjuerna med de utsatta kvinnorna behandlade vi deras uppgifter med stor varsamhet och hänsyn.

Arbetsfördelning

Den största delen av uppsatsen har vi jobbat med gemensamt. Det område vi delat upp är teoriavsnittet, där Elin skrev om normaliseringsprocessen och Rebecca skrev om

exitprocessen. Intervjuerna har vi genomfört tillsammans men vi delade upp transkriberingarna av dem, så att vi fick fyra var. Vi har hela tiden skickat de delar vi skrivit till varandra och läst igenom och på så sätt tagit del av det som den andre har skrivit.

Tidigare forskning

Våld mot kvinnor sker främst i en nära relation till mannen där de är gifta eller sambo. Eliasson (1997) menar att det är den heterosexuella normaliteten inom parrelationer som bidrar till en viss förväntan av andra, att mannen ska vara den som är drivande och tar initiativ. Inom det sexuella våldet blir gränsen mellan ömsesidigt samlag och våldtäkt mycket oklar. Hon menar att den största orsaken till detta är kunskapsbrist.

Vad som kan vara svårt att förstå är varför kvinnan inte lämnar den man som misshandlar henne. Eliasson (1997) hävdar att det många gånger är rädslan som är en avgörande faktor. Hon menar då inte bara rädslan av att bli slagen av sin man utan även rädslan av att inte bli trodd av samhället. Ett annat problem kan vara att kvinnan, det vill säga offret, ses som ett problem och behandlas inte som den vuxna person hon är. Även det över- och underordnad förhållande som successivt byggts upp i deras relation kan vara svår att bryta sig ur och kvinnan kan ha svårigheter med att försvara sig i samhället mot den man som hon också är beroende av. Eliasson menar även att män i allmänhet har en högre social status och att de uppfattas som mer trovärdiga och sympatiska än kvinnan. Lundgren et al. (2001) pratar om mannens kontrollerande beteende gentemot kvinnan, såsom svartsjuka, social isolering, att han kallar kvinnan för nedvärderande saker samt hans kontroll över hennes pengar. Författarna menar att beteendet kan påverka kvinnans integritet och självkänsla på ett negativt sätt.

Hydén (1995) hävdar att det finns ett antal tillbakahållande faktorer som påverkar att kvinnan stannar och känner sig förenad med mannen som misshandlar henne. En faktor som framkommer är känslan av ensamhet på grund av brist på reaktion från samhället och känslan av att omgivningen är avståndstagande och skrämde av hennes situation. Kvinnans rädsla kan också göra att hon stannar, rädslan för oförmågan att skydda sitt liv och inför maktlösheten hon känner. ”Så stannar hon, därför att hon är rädd att han skall slå henne ännu mer om hon lämnar honom” (Hydén, 1995 s 170). Kvinnan vågar inte släppa faran ur sikte och blir sin egen övervakare. En ytterligare faktor är det eviga hoppet om att mannen ska sluta misshandla henne och att deras liv tillsammans ska bli bättre. Hoppet om att våldet är något avvikande och något som kommer att upphöra. Detta förstärks hela tiden genom att mannen ber om förlåtelse och försöker gottgöra henne på olika vis. Hydén tar också upp de faktorer som hjälper kvinnan ut ur förhållandet, varav hon pekar på det förlorade hoppet, kvinnans längtan efter ett nytt liv samt rädslan. Hydén förklarar att kvinnan kommer till en punkt där hon

förlorar sitt hopp och inser att hennes dröm inte kommer att uppfyllas. När kvinnan har nått botten men vill komma levande ur förhållandet så kan den rädsla som får henne att stanna istället ge henne styrka att lämna mannen på så vis att hon inser att han utsätter henne för direkt fara (Hydén, 1995).

Nordborg (2008) skriver däremot, om den normaliseringsprocess som enligt henne sker i en destruktiv och våldsam relation, där våldet till slut blir en ”normal” del av vardagen. Kvinnan speciellt, förstorar värdet av de positiva perioderna utan våld, medan våldets värde minskas. Hon försöker vara mannen till lags och anpassa sig efter hans önskemål. Nordborg menar att processen kan vara en förklaring till varför kvinnan inte vill eller har svårt att bryta sig ur. Några av de inslag som ingår i processen enligt Nordborg är kontroll, isolering, växlandet mellan kyla och värme, att kvinnan värderar sig efter mannens tycke och att kvinnans självkänsla minskar. I likhet med Nordborg menar Eliasson (1997) att de små positiva gesterna upplevs som starka och betydelsefulla och inger därför hopp för kvinnan och får henne att känna sig uppskattad och ”normal”. Persson (2007) förklarar att om kvinnan befinner sig i en skrämmande situation som man inte kan ta sig ur försöker man istället förändra sitt medvetande.

Eliasson (1997) menar att det ofta är så att kvinnor som blir misshandlade av sin man tycker att männen behöver dem och därför inte kan lämna honom, vilket mannen förstärker för att hindra kvinnan från att ge sig av. Det är inte ovanligt att mannen hotar med att begå självmord eller utvecklar ett visst självskadebeteende. Enligt Eliasson har det genom tidigare forskning framkommit att banden mellan mannen och kvinnan i ett våldsförhållande är väldigt starka. Dock stannar kvinnan inte kvar som passiv deltagare utan hon gör i genomsnitt mellan 3-5 uppbrottsförsök innan hon lyckas bryta sig loss. De ekonomiska och sociala faktorerna spelar också en avgörande roll i kvinnans försök att lämna. Eliasson förklarar det starka beroendet i en våldsam relation utifrån begreppet ”traumatisk bindning”. Med detta menar hon att kvinnan, alltså den underlägsna parten, visar positiva känslor för den man som misshandlar henne. Eliasson skriver också om det emotionella våldets kraft när det gäller mannens kontroll över kvinnan. Dock betonar hon också att både det fysiska och det psykiska våldet har som avsikt att dominera och kontrollera kvinnan och att upplevelsen för kvinnan blir densamma. När det gäller det emotionella våldet, hävdar Eliasson att mannen ser det som sin rätt att bedöma och ställa krav på kvinnan när det gäller alla områden. Med det menar hon de områden som ofta brukar vara kvinnors specialområden, såsom att laga mat, sköta hemmet, ta hand om barnen, utseendet, klädseln och den sexuella dragningskraften. Här kan också hans

rätt att kritisera hennes yrke och hennes släkt och vänner ingå. Han nervärderar henne regelbundet och berättar för henne hur värdelös hon är. Mannen påminner också henne om att det endast är han som står ut med henne och att han försöker göra henne till en ”bättre” människa. Efterhand minskar kvinnans handlingsutrymme och mannen kräver till slut total undergivenhet. Eliasson skriver vidare att mannen ofta bryter löften som han ger och planer som gjorts upp för att kvinnan ska känna en osäkerhet, vilket ger honom ett fortsatt övertag (Eliasson, 1997).

Holmberg & Enander (2004) diskuterar i sin bok den process som enligt dem sker när kvinnan lämnar sin man som slår henne. Den så kallade emotionella frigörelseprocessen, vilken av författarna beskrivs som den svåraste och längsta för kvinnan. De har genom sina intervjuer med utsatta kvinnor blivit varse om de starka emotionella band som binder samman relationen. Kärlek, rädsla, hat, medlidande, skuld och hopp tas upp som viktiga sådana och som påverkar kvinnan i valet om hon ska lämna sin man eller inte. Hoppet är det viktigaste av dessa när det gäller uppbrottet eftersom det kan relateras till hur betydelsefullt det är för kvinnan att kämpa för relationen. Förutom de redan nämnda banden tar författarna upp ytterligare tre som de identifierat. Det första är kvinnans vilja att förstå mannen, vilket beskrivs som mycket stark och kan förklaras som ett sätt att ha möjlighet till kontroll och sammanhang av situationen. Beroende är ett andra band som tas upp och det beskrivs som komplext. Här menar författarna att kvinnan upplever att hon och mannen är i ett ömsesidigt beroende och att mannen inte kommer att överleva utan henne, vilket ibland kan förstärkas genom att mannen hotar att ta livet av sig om hon inte stannar hos honom. Det tredje bandet förklarar författarna som internalisering och här betonas mannens verklighetsuppfattning och kvinnans ifrågasättande av sig själv. Kvinnan internaliserar mer eller mindre mannens tolkning av verkligheten, vilket binder henne samman med mannen. Holmberg & Enander använder sig av den tredje fasen i Fuchs Ebaughs exitteori, vändpunkten, när de analyserar intervjupersonernas svar. Enligt materialet är en anledning till att kvinnorna kommer till en vändpunkt och väljer att lämna mannen att någon annan utsätts för fara om hon stannar. I likhet med Holmberg & Enander diskuterar Nordborg (2008) också uppbrottets olika processer. Hon menar att det finns tre processer, som delvis är knutna till varandra. Den första är det rent fysiska uppbrottet, vilket enligt Nordborg sker när kvinnan känner att hon håller på att mista livet, antingen genom fysiska skador eller genom psykisk utplåning. Det kan också bero på att hennes barn är i fara eller far illa utav situationen. Nordborg förklarar vidare att nästa process innefattar den rent känslomässiga, vilken i sig består av olika stadier. Först

känner kvinnan kärlek till mannen, sedan hatar hon honom och vill ta avstånd. I det andra stadiet tycker hon synd om honom, vilket kan skapa känslor av både skuld och tvekan. I det sista stadiet känner kvinnan ingenting och här upplever hon likgiltighet. Den tredje och sista processen handlar om att förstå, här definierar kvinnan det hon har utsatts för. Först här kan hon släppa sina skuldkänslor och lägga allt ansvar på mannen. Samtidigt som kvinnan vill lämna sin man så känner hon också ett ansvar för mannen och en skuld för det misslyckade förhållandet (Nordborg, 2008). Här menar Eliasson (1997) att sociala och kulturella normer för parrelationer spelar roll. Värderingar om att det är kvinnans ansvar kan ge henne känslor av skuld fast det är hon som är utsatt.

Nordborg (2008) förklarar vidare att våldet tar sig olika former under förhållandet och under uppbrottsprocessens olika faser. Eftersom uppbrotten nästan alltid sker mot mannens vilja så fortsätter ofta våldet i samband med den eller efteråt. Kvinnans beslut om att lämna mannen kan förskjutas på grund av rädsla för detta. Lundgren et al. (2001) har genomfört en omfångsundersökning i Sverige där de skickade ut frågeformulär till 10000 kvinnor. Av dessa var det ca 7000 kvinnor som besvarade de innehållande 350 frågorna. Utifrån resultatet hävdar de att 46 % av alla kvinnor i Sverige har utsatts för någon form av våld av en man, varav 25 % har blivit utsatta för fysiskt våld och 34 % av sexuellt våld. Författarna menar även, i likhet med Nordborg, att mannens våldsutövande mot kvinnan inte garanterar att upphöra för att hon lämnar honom, utan istället kan våldet eskalera vilket i vissa fall kan leda till att kvinnan dödas av sin man. Mer vanligt är dock att våldet fortsätter genom kränkningar, förföljelse, fysiskt och/eller sexuellt våld.

Teorier och begrepp

Aspers (2007) menar att en lämplig teori har egenskaperna att kunna skapa en förståelse och förklaring av det man valt att fokusera på.

Normaliseringsprocessen

Frågeställningarna vi har valt att besvara består sammanfattningsvis av två delar; stanna och gå. Då vi anser att dessa skiljer sig så pass mycket från varandra har vi valt att besvara dessa med hjälp av två olika teorier. För att kunna ge svar på frågan angående vilka faktorer som gör att kvinnan stannar kvar har vi valt att använda oss utav Eva Lundgrens teori; våldets normaliseringsprocess. Eva Lundgren (2004), som är feminist och professor i sociologi med fokus på kvinnoforskning, har genom boken *Våldets normaliseringsprocess* beskrivit denna teori. Hon beskriver hur gränserna i en relation förskjuts och hur det extrema till slut ses som normalt, där hans verklighet blir hennes. Hon förklarar denna process som en så kallad nedbrytningsprocess för kvinnan, där hon bryts ner både psykiskt och fysiskt. Det våld som kvinnan till en början anser är oacceptabelt ser hon till slut som normalt, acceptabelt och något som hon förväntar sig i vardagen. Samtidigt som denna process sker minskar också mannen kvinnans frihet och livsutrymme successivt. Det kan till exempel handla om att mannen hindrar kvinnan att fortsätta sin utbildning, sitt jobb, att träffa vänner och familj, så kallad social isolering. Övergången mellan ett ”normalt” icke våldsamt förhållande till ett förhållande präglad av våld sker gradvis. Lundgren hävdar att mannen strävar efter att bli överordnad kvinnan, som bli underordnad. Mannen har kontroll och makt över kvinnan och successivt suddas gränsen mellan våld och kärlek ut, vilket innebär att kvinnan uppfattar mannens våld mot henne som ett uttryck för kärlek. Det så kallade stockholmssyndromet är något som många gånger finns med i en våldsrelation, det vill säga att mannen skiftar mellan våld och värme. Efter att han utfört en våldshandling mot kvinnan överöser han henne med kärlek och förlåtelse, vilket ger signaler till kvinnan att det kommer att bli bra... tills nästa våldshandling sker. Lundgren menar att kvinnan lär sig att anpassa sig till mannen, som har en uppfattning om hur hans kvinna ”är” och hur hon istället ”bör” vara. Kvinnan försöker leva upp till mannens krav, men han ändrar ofta dessa vilket leder till osäkerhet och förvirring hos kvinnan. Hon ser till slut sig själv genom hans ögon, ofta som en värdelös, dålig och misslyckad kvinna. Alla dessa faktorer spelar in vilket gör det svårt att lämna denna typ av relation. Förutom de starka känslomässiga band som byggts upp inom relationen, är kvinnan utmattad, både fysiskt och psykiskt, då hon har använt sig av sina anpassningsstrategier som inte fungerar. Hon stannar kvar i förhållandet i hopp om att våldet ska sluta, att hon ska

överleva. Lundgren hävdar att normaliseringsprocessen är en process som sker successivt och långsamt bryter ner kvinnan och minskar hennes livsutrymme. Våldet sker hemma mellan fyra väggar oftast när mannen är ensam med sin fru, så att han på så sätt har kontroll över situationen. Lundgren hävdar att misshandeln är en styrd handling som riktas mot kvinnan och mannen slår för att markera gränserna för henne.

Exitprocessen

För att besvara våra resterande frågeställningar, vilka faktorer som ger kvinnan styrka att lämna förhållandet samt hur processen ur ser ut har vi valt att använda oss av Helen Rose Fuchs Ebaugh's exitteori. Fuchs Ebaugh (1988) är professor i sociologi och författare till boken *Becoming an ex* där hon skriver om den process som uppstår när en roll avslutas och använder sig av begrepp såsom vändpunktsprocesser. I boken jämförs intervjupersoners likheter och skillnader i upplevelsen av ett uppbrott och vilka steg de gick igenom för att nå dit. Fuchs Ebaugh har använt sig av olika intervjupersoner som har gemensamt att de alla har varit något de inte längre är, exempelvis de som har bytt karriär, frånskilda, de som förlorat en partner, före detta prostituerade, före detta nunnor och mödrar som förlorat vårdnaden över sina barn. Hon lägger vikt vid förändringens egenskaper oavsett vilka roller det handlar om. Denna process förklaras i fyra olika faser som man går igenom, den första kallar hon för ”de första tvivlen”. Här börjar personen känna tvivel och otillfredsställelse med tillvaron. Rollen börjar ifrågasättas och här spelar omgivningens reaktioner roll för hur personen upplever förändringen. Uttrycker andra empati med personen och uppmuntrar denne till att söka andra alternativ så ger det kraft att förändra. Visar andra, däremot, brist på bekräftelse kan det skapa förvirring och personen börjar ifrågasätta verkligheten och sin känsla. Fasen kan hålla i sig olika långa perioder beroende på vilken situation det gäller, allt från några veckor till flera år. Känslan av att inte längre trivas i sin livsroll kan uppstå av flera olika anledningar, exempelvis förändringar i den organisation man arbetar, utbrändhet och olika förändringar i relationer med andra. Nästa fas är ”söka alternativ”, här undersöks och utvärderas olika alternativa roller i jämförelse med den nuvarande. För- och nackdelar vägs mot varandra och graden av tillfredsställelse är viktig. Även här är andras reaktioner viktig och huruvida personen fortsätter att utforska andra alternativ är beroende på om omgivningens gensvar är positiv eller negativ. Sökprocessen riskeras att bli antingen försenad eller avbruten om omgivningen ger kritisk respons. Ger andra istället positivt stöd så snabbar det på processen. I fasen är det också vanligt att personen känner emotionell lättnad över insikten att det finns valmöjligheter. Personen börjar också i fantasin och med handlingar ta in normerna av en ny

roll, beteendet förbereder och hjälper personen att se sig själv i den nya rollen och den kommande vändpunkten. Här kommer vi in på den tredje fasen, vilken författaren kallar för ”vändpunkten”. Här har personen kommit till en punkt där han/hon tar ett definitivt beslut att lämna sin nuvarande roll. Beslutet kan ofta ses i samband med att något händer i personens liv, en vändpunkt. Vändpunkten förklaras av författaren som en händelse vilken öppnar upp för ett nytt medvetande som gör att det gamla beteendet inte längre känns gynnande och ger en möjlighet för personen att ändra sin livsstil till det bättre. Efter att beslutet är taget blir en viktig del i processen att berätta det för omgivningen och göra det officiellt. Utifrån intervjuerna hon gjort visade det sig att ungefär en femtedel av intervjupersonerna gradvis hade kommit till den punkt där han/hon tagit sitt beslut att lämna sin roll. Efter att ha varit olyckliga en längre tid bestämde de sig slutligen för att något måste förändras. Dock svarade de flesta intervjupersonerna att de hade upplevt en mer dramatisk och plötslig vändpunkt som påverkade deras beslutsprocess. Fuchs Ebaugh hävdar utifrån hennes undersökningsresultat att det finns fem utstående typer av vändpunkter; specifika händelser, det sista strået, antingen/eller situation, tidsaspekter och ursäkter. Den sista fasen i exitteorin kallas för ”skapa en ex- roll” och här handlar det om att skapa sig en ny identitet. Det finns här sex steg som personen väntas gå igenom som en ”före detta”: presentation av sig själva, lära sig hantera den sociala respons som följer, hanterandet av intima relationer, byte av vänskapliga relationer, kunna relatera till dem som tillhör den gamla miljön och lära sig hantera det som finns kvar av den gamla rollen. Vi har valt att endast använda oss utav vändpunktsfasen i analysen av uppbrotsprocessen eftersom våra respondenter inte har nämnt de övriga faserna.

Resultat och analys

Vi kommer här i analysen att knyta samman de teoretiska utgångspunkter som legat till grund för vår undersökning med de intervjuer vi gjort med fyra kvinnojourer i Skåne, Kriscentrum för kvinnor samt tre kvinnor som blivit utsatta för misshandel i en nära relation. Analysen har delats upp i teman utifrån respondenternas svar och därefter jämförts med våra valda teorier och tidigare forskning. I slutdiskussionen kommer även våra egna reflektioner att vägas in.

Isolering

Tina som arbetar på en kvinnojour berättade under intervjun om en kvinna som under en tid kommit på samtal hos henne. Kvinnan fick aldrig gå på personalfester eller konferenser för sin man, han hade full kontroll över henne. En av de utsatta kvinnorna, Annika beskriver för oss att isoleringen började gradvis. Från början var hon och hennes man ganska sociala, med middagsbjudningar och liknande. Men ju närmre de kom varandra i relationen, desto sämre blev den sociala gemenskapen. Annikas släkt var inte välkommen hem till dem och kom de ändå så blev det mycket bråk och konflikter kring detta.

”Men skulle jag iväg och träna till exempel så kunde han ringa till mig precis när jag är på väg in i träningslokalen, nej nu har det hänt något och nu måste du komma. Det handlar ju hela tiden om kontroll och makt, han skulle veta var jag var någonstans. [---] Han har ett sjukligt kontrollbehov”.

Anna, också en av de utsatta kvinnorna, berättar för oss i likhet med Annika:

”Eh... det blir också så att han blir så väldigt beroende av en, jag kunde inte liksom ens åka iväg och handla kläder, för då blev han helt hysterisk över att jag inte var där. [...] Alltså de värsta bråken är ju precis innan jag har åkt [...]”

Anna säger också att hennes man inte gillade hennes familj och pratade hon med någon av familjemedlemmarna i telefon så blev han irriterad. ”Det var bara de få vänner som passade honom som man kunde behålla.” Britta från Kriscentrum för kvinnor säger att många kvinnor inte har berättat för sina anhöriga om sin situation. Detta står i likhet med Lundgren (2004) som hävdar att isoleringen av kvinnan kan vara fysisk, så kallad social isolering, att kvinnan inte får träffa vem hon vill utan han måste acceptera dessa personer först och att kvinnan inte får ha ett socialt liv utanför sin arbetsplats. Hon menar vidare att mannen också kan isolera henne mentalt, det vill säga att hon inte får ge någon utomstående en inblick i deras liv och förhållande. Det fysiska våldet i kombination med den kontrollerande isoleringen innebär en förskjutning och förminskning av kvinnans livsrum.

Tina, på en av kvinnojourerna berättar för oss att många män hotar med att begå självmord om kvinnan lämnar honom, vilket gör att kvinnan stannar kvar för att hon inte vill ha mannens död på sitt samvete. Tina säger att det inte är alla män som hotar med det, men det är väldigt många. Detta styrks av Eliasson (1997) som menar att mannens aggressioner ibland går ut över honom själv och det är inte ovanligt att självmordshot förekommer. Anna förklarar vidare för oss att även om hennes man hade betett sig illa mot henne var hon mest orolig över hur han skulle må dagen efter.

”[...] Jag tyckte mer att det var så, vad synd det är om honom att han tycker allt sånt här är jobbigt och det var ju mycket det här att ta hand om och jag var ju behövd liksom, det är ju en ganska trevlig känsla egentligen, att man får hjälpa en annan människa. [...] Det kan man ju tänka, ja men det är första gången liksom och det är ju härligt att jag kan hjälpa till, men när det inte upphör det är ju då det blir väldigt konstigt och då har ju tiden gått innan man inser att det inte gör.”

Detta styrks av Eliasson (1997) som menar att kvinnor som blir misshandlade ofta stannar kvar av den anledningen att de känner sig behövda av mannen. Detta förstärker mannen genom att ofta betona sitt beroende. Holmberg & Enander (2004) går steget längre och menar att kvinnan till och med kan känna sig utvald av mannen och att hon fått förtroende av honom att hjälpa.

Värme och kyla

Annika, en av de utsatta kvinnorna, berättar i intervjun att situationen hemma var osäker och labil eftersom hennes mans humör kunde svänga från att vara arg till att vara glad. Hon förklarar att hennes man visade ånger efter att han varit våldsam och sa att det aldrig skulle hända igen. Hon säger också att det var lugnt i vissa perioder, ofta efter en våldsam händelse. Anna, en av kvinnorna, berättar i likhet med Annika om sin mans skiftande mellan värme och kyla:

”... Det som gör att man stannar kvar det är ju att han ångrar sin när han, när han har vaknat till liv igen så att säga. När han kommer tillbaka till verkligheten och inser vad han har gjort [...] Han tycker inte heller att det är bra när det blir fel.”

Tina från en kvinnojour berättar:

”... Det typiska också i normaliseringsprocessen är ju att han växlar mellan värme och kyla. Han blir ju väldigt ångerfull efteråt och det ska ju aldrig hända mer och kvinnan tror ju på det, hon vill ju tro på det. Och sen så... kommer det igen och så... blir han lika ångerfull och kanske kommer med blommor och bönar och ber, jag klarar mig inte utan dig och du är mitt allt... så ändå kommer det igen.”

Lena på en av kvinnojourerna förklarar för oss att i samtalen med kvinnorna brukar de gemensamt komma fram till att mannen har en större minussida än plussida. Kvinnorna säger ändå att ”han är ju så fantastisk när han är fantastisk”. Vidare förklarar hon att de få goda sidorna mannen visar överväger allt det negativa, det vill säga hur han har nedvärderat henne. Hon menar att det aldrig är enkelt att lämna en man som misshandlar eftersom det kan bli ett slags beroende, då han för en del kvinnor är ”den enda tryggheten de har, det är den enda hon känner till”.

Vad kvinnorna berättar om mannens skiftande i humör kan jämföras med Lundgren (2004) som hävdar att en effektiv tortyr är när mannen växlar mellan våld och värme, smärta och omsorg. Efter att han har slagit henne så mycket att hon kanske till och med blöder på golvet, hämtar han en handduk och torkar upp och pysslar om henne, tar hand om henne. Att det är han som orsakat denna smärta är inget han tillkännager. Redan här påbörjas en omtolkning av verkligheten, menar Lundgren, att hans verklighet blir hennes. Han är den som har makten, som har kontrollen, han bestämmer när, hur och var han ska slå, han bestämmer om hon ska leva eller dö. Han växlar mellan våldet och ömsint smek, omsorg, förlåtelse och kärlek. När han efter att han har slagit henne visar henne ömhet och kärlek, förstärks detta medan våldets betydelse minskar och därmed stärks kvinnans beroende av mannen. I motsats till Lundgren påstår Hydén (1995) att mannen istället blir underordnad kvinnan efter en våldshändelse där han också tar avstånd från sitt handlande. Mannen blir beroende av kvinnan på så vis att beslutet om förhållandet ska fortsätta ligger i hennes händer.

Kvinnans anpassning

En av de utsatta kvinnorna, Annika, berättar om sin anpassning till hennes man och säger:

”... eh det blir en ganska konstig situation för att man finner sig i att det är så mycket våld och så anpassar man sig till det och allt går liksom ut på att allt ska lugna ner sig, för att det ska bli som vanligt igen.”

Katarina, en annan av de utsatta kvinnorna, förklarar för oss att ”...till slut så blir man så men vilken stämmer liksom, är det min bild eller är det hans bild? [---] ...till slut så vet man inte vilken vems verklighetsbild stämmer egentligen”. Anna, också en av de utsatta kvinnorna, berättar mer ingående om sin anpassning:

”Men man blir, man... eh... man kan väl säga att det som är normalt när man träffades det blev liksom en liten dipp såhär men vad är det här, vad konstigt. Sen så, så reder man ut det och så går man upp till nästa normalhetsnivå, man har redan liksom sänkt sin, vad är normalt och inte. Sen

blir det nästa problem och så sänker man så här lite hela tiden. Så att när det är väldigt bra, efter ett tag så är det inte ens i närheten av när det var dåligt i början. Ungefär så kan man tänka sig... eh... att det förvärras liksom väldigt mycket. Så att det man tycker är normalt är så extrem onormalt..."

Anna uttrycker också att hon gjorde allt för att anpassa sig till sin man så att situationen inte skulle urarta. Holmberg & Enander (2004) menar, i likhet med kvinnorna, att kvinnans verklighetsuppfattning blir förvrängd genom att hon ser hans verklighet om hennes. Dock skriver Holmberg & Enander också att kvinnan är medveten om att det hennes man gör är fel när han är våldsam mot henne, men att hon ändå inte är förmögen att ta sig ur. Lundgren (2004) hävdar istället att kvinnan från början ser misshandeln som något oacceptabelt och blir ofta chockad av mannens beteende, men efterhand ser kvinnan våldsanvändningen som något förväntat och accepterat. Mannen minskar successivt kvinnans olika områden, både socialt, mentalt och även hennes "kvinnlighet" förminskas. Gränserna för vad som är accepterat och inte, suddas ut och blir oklara. Annika berättar vidare och säger att man har accepterat så mycket från början så till slut så funkar man inte normalt, man ser inte klart när man är i det.

Normalisering

Annika, en av de utsatta kvinnorna, förklarar att när hon blev misshandlad kände hon sig "stum i kroppen", "förstenad", "förlamad", "finner ingen kraft" och att hon stängde av sina känslor för att orka med allt runtomkring. Anna, också en av de utsatta kvinnorna, förklarar följande, i likhet med Annika att:

"Man upphör totalt helt att existera [---] Det är väl att man känner att man slutar andas, man... man vet inte var man ska bli av. Alltså en total maktlöshet inför att föra ett liv som man vill ha. Men... eh... man är så upptagen av att försöka få saker och ting att bli bra för den andre så att man slutar existera... och den känslan av att inte finnas är nog den värsta som finns."

Sara från en kvinnojour berättar att "... många gånger så ser dom ju sig själv med mannens ögon och dom har gått i den här så kallade normaliseringsprocessen där dom tar skulden på sig". Katarina, en av de utsatta kvinnorna, berättar för oss och säger att "... jag la det mesta på mig alltså att allt var mitt fel liksom [---] det spelar ju ingen roll vad jag gör... för det är ju som det vänder mot en". Jenny från en annan kvinnojourerna berättar för oss att hon har märkt på kvinnor som hon har pratat med att normaliseringsprocessen är väldigt gällande idag. Denna process yttrar sig genom bristen på respekt i förhållandet samt att mannen hela tiden suddar ut gränserna. Hon förklarar även att en del kvinnor stannar kvar i förhållandet för att de är inne i normaliseringsprocessen och inte orkar eller kan lämna mannen. Tina från en ytterligare en kvinnojour, berättar att vi andra runt om tror att det bara är att bryta sig ur

förhållandet och gå vidare men påpekar att kvinnan befinner sig i en beroendeställning till mannen. Mannen har upprepade gånger sagt till henne att hon inte klarar sig utan honom, att hon inte duger och att det inte är någon annan som skulle vilja ha henne förutom han. Tina förklarar vidare att när detta mönster har pågått år efter år så bryts kvinnan ner, vilket gör det svårare att lämna honom. Lena från en av kvinnojourerna styrker detta genom att ”... Hon är ju inte samma kvinna... eh... efter ett halvår i misshandel eller nedbrytning, hon är ju väldigt svag och det är därför hon inte tar sig ur”. Lundgren (2004) förklarar, i likhet med respondenterna, att mannen ger motiv för att kunna utföra våldet och har krav och förväntningar på kvinnan, detta i kombination med isolering, makt och kontroll gör att kvinnan ser sig genom hans glasögon.

Britta från Kriscentrum för kvinnor berättar att de som arbetar professionellt med dessa kvinnor måste vara noga med hur man uttrycker sig i kontakten med dem. Det är viktigt att man inte benämner kvinnorna som misshandlade kvinnor i det enskilda mötet. I likhet med detta uttrycker en av de utsatta kvinnorna, Anna, att hon inte upplevde det som att hon levde i en destruktiv relation. Katarina, en av de utsatta kvinnorna förklarar så här:

”Och sen är definitivt en orsak att man gör varje händelse till en... en separat händelse som inte har någonting med den andra händelsen att göra. Det är liksom, man ser eller jag såg inte händelserna som ett mönster utan jag såg varje händelse som en händelse... som en isolerad händelse.”

Lena som arbetar på en kvinnojour menar också att en del kvinnor inte ser vad de blir utsatta för. ”Många kvinnor ser ju liksom bara riktiga slag som misshandel, att han knuffar henne in i väggen det ser man inte som misshandel.” Kerstin som också arbetar på en kvinnojour berättar i likhet med Lena att våra skyddsmekanismer gör att vi inte vill se oss själva som offer. Kvinnor ser sig inte som att de blivit utsatta för våld utan de förtränger det genom att till exempel säga: ”men han bara puttade mig lite”. Lundgren (2004) hävdar att kvinnan lägger skulden på sig själv och anser att det är hennes fel att mannen slår henne. Kvinnan är i detta skede både psykiskt och fysiskt utmattad och har ingen ork. Lundgren förklarar vidare och hävdar att kvinnan ser sin man som vilken annan man som helst och hennes förhållande är som alla andra förhållanden. Kvinnan ser inte sig som en misshandlad kvinna och mannen ser sig inte som en misshandlare.

Kärlek

Annika, en av de utsatta kvinnorna, beskriver att förhållandet med hennes före detta man började väldigt romantiskt och att han var väldigt omhändertagande, beskyddande och trevlig.

Anna, en annan av kvinnorna, förklarar sin ex man som underhållande, charmig och intellektuell. Katarina, också en av de utsatta kvinnorna, berättar för oss, att i början gick det väldigt snabbt, de förlovade sig efter fyra månader och gifte sig ett år senare. Hon uttrycker också att förhållandet var ganska bråkigt redan från början, hon menar att kärleken fanns där från början men att hon mot slutet ställde sig frågan ”... men älskar jag honom, vad är då kärlek”?

I motsats till de utsatta kvinnorna, som menar att kärleken inte var en faktor till att de stannade, berättar de professionella från kvinnojourerna och Kriscentrum att kärleken ofta påverkar kvinnans beslut att inte lämna mannen. Tina från en av kvinnojourerna uttrycker att det många gånger är så att kvinnan fortfarande har känslor för sin man och därför inte kan lämna. Lena, också från en kvinnojour, styrker detta och menar att mannen var ju inget monster från början utan att kvinnan var väldigt kär i mannen i början av deras relation. ”Eller en del kvinnor erkänner att jag är kär i honom fortfarande [---] det kan ju vara ett slags beroende, för vissa kvinnor kan han vara den enda tryggheten de har, det är den enda hon känner till [...]” Sara som arbetar på en kvinnojour berättar för oss att kärleken i en misshandelrelation är jättestark. Hedin (1997) hävdar, i likhet med det som respondenterna har berättat, att kvinnan fortfarande älskar mannen och vill fortsätta vara med honom bara han slutar slå. Britta på Kriscentrum för kvinnor menar att kvinnan kanske inte är färdig i det känslomässiga arbetet och är därför inte redo att lämna. Hon säger att det ofta finns kärlek kvar i förhållandet och att denna många gånger uttrycker sig genom sexuell attraktion. Nordborg (2008) styrker det som kvinnojourerna och Kriscentrum säger och menar att det finns mycket starka känslor i en våldsrelation parterna emellan. Hon anser att detta går emot föreställningarna om att våldet endast medför negativitet i förhållandet. Detta styrker även Holmberg & Enander (2004) som genom en egen undersökning har fått fram att kvinnans kärlek för mannen ofta är stark. De menar också att en stark och besvarad kärlek kan utgöra ett outtalat starkt band till mannen.

Barnen, hoppet och familjebilden

En av de utsatta kvinnorna, Katarina, uttrycker för oss under intervjun att, ”[...] jag hade fortfarande nån slags hopp om att jag skulle kunna rädda detta liksom och det har jag haft länge länge efteråt... men jag börjar ju inse att...” Britta, från Kriscentrum, berättar att en del kvinnor är osäkra och vill inte starta en rättsprocess mot mannen för att de lever på hoppet om att det ska bli bra. Anna, en av kvinnorna berättar att hon hade hoppet om att det skulle bli bra ”[...] ja nu nu var det kanske sista gången liksom”. Holmberg & Enander (2004) hävdar, i

likhet med respondenterna att kvinnan vill kämpa för relationen så länge det går och känner ett misslyckande om hon ger upp hoppet. Anna, en av de utsatta kvinnorna, berättar också för oss om sitt ”förlorade” hopp. Hon menar att man hela tiden har en dröm om att allt ska bli bra och att våldet ska försvinna. ”Men jag tror att allt är relaterat till någon form av framtidsdröm hela tiden och när det då inte blir så, det är väl då man resignerar till slut.” Hydén (1995) diskuterar olika anledningar till att kvinnan väljer att lämna mannen, varav en av dessa är det hopp om att allt ska bli bra som slutligen försvinner. Hydén menar att hoppet till sist går förlorat och kvinnan inser att hennes dröm aldrig kommer att gå i uppfyllelse. Drömmen om ett äktenskap fyllt av lycka och gemenskap försvinner successivt efterhand som våldet fortsätter.

Samtliga respondenter uttryckte att barnen och hoppet om en hel familj är en faktor som påverkar beslutet om att stanna kvar i relationen. Katarina, en utav de utsatta kvinnorna, är katolik och berättar, “[...] en faktor var ju definitivt att jag gift mig så har jag gjort det först resten av livet, det var en tanke som bara inte fanns att jag... eh... skulle kunna lämna... eh man kan i princip inte skilja sig i katolska kyrkan [...]” Katarina och hennes man skiljde sig istället borgligt. Hedin (1997) styrker detta och menar att kvinnans religiösa tro kan förbjuda henne från att lämna mannen. Vidare berättar Katarina för oss att hennes separation förstörde mer än bara ett äktenskap, det var också drömmen om familjen som gick i kras. Katarina hade hela tiden betonat för barnen hur viktigt det var med familj och när hon skiljde sig från deras pappa kände hon ett svek och skuld känslor gentemot dem. En annan av de utsatta kvinnorna, Anna, uttrycker i likhet med Katarina att:

”Eh... men vill ju inte att det ska vara ett misslyckande, man vill att det här ska lösa sig och att man är två ganska kompetenta människor trots allt... som borde lösa det här. Och framförallt att man har drömmen om den lyckliga familjen, det är vi två, det är våra barn och vi gör roliga saker ihop och så.”

Jenny, som arbetar på en kvinnojour, poängterar också detta och säger att en anledning till att kvinnan stannar är på grund av den vilja de har att behålla familjebilden och kärnfamiljen. Tina, som också arbetar på en annan kvinnojour, styrker detta och säger att det finns en del kvinnor som menar att mannen ändå är en bra pappa och att det kan vara så att kvinnan inte vill bryta upp för att barnen ska kunna träffa sin pappa också. Hon berättar vidare att kvinnorna har ideala drömmar om hur en familj ska vara, många kvinnor ser familjen som en viktig del av livet och att det alltid varit deras dröm att ha en. Britta från Kriscentrum berättar så här:

”[...] alltså man stannar ju kvar för alla har ju den här drömmen om den hela familjen, det kämpar man ju länge för... att eh att man ska leva tillsammans och att pappa ska finnas i närheten... Att eh leva med pappa, att hålla ihop familjen att eh, men också kanske att skydda barnen så länge man lever ihop så kan man skydda barnen på ett annat sätt än om vad man kan göra om det blir ett umgänge.”

Lena som arbetar på en kvinnojour pratar också om detta och berättar:

”Det andra är att har man barn så stannar man kvar för barnens skull, absolut så är det, det säger alla som har barn, jag försökte, och han tycker ju så mycket om sina barn och barnen tycker om sin pappa, dom ser aldrig när han slår mig och det är ingen som vet... har man barn så är det genast mycket svårare att lämna [...]”

Karin från en annan kvinnojour menar också, i likhet med de övriga respondenterna, att en anledning till att kvinnan stannar kan vara på grund av barnen, att de inte vill lämna sin pappa. Eliasson (1997) styrker det som respondenterna berättat och menar att barnens kontakter med pappan ses som värdefulla oavsett hur han har uppträtt mot barnen. Hedin (1997) hävdar att kvinnan anser att det är viktigt för barnen att familjen är tillsammans. Mannen kan vara den enda som hon och barnen har kvar och hon hoppas bara på att han ska ändra sitt beteende. Detta är något som Hydén (1995) styrker och menar att för många par spelar betydelsen av äktenskapet en avgörande roll och att det är också detta som ger henne styrka och drivkraft. En separation skulle innebära en förlust för paret, både individuellt men också gemensamt. Hydén poängterar också att hoppet är en bidragande och stark faktor till att kvinnan stannar kvar hos mannen. Så länge hoppet om ett liv tillsammans och hoppet om att han ska sluta slå finns där, så stannar hon.

Många av våra respondenter har nämnt att barnen både kan vara en faktor till att kvinnan väljer att stanna samt till att hon väljer att ta sig ur förhållandet. Sara, en av dem som arbetar på en kvinnojour, uttrycker för oss att det kan vara så att barnen är lite större och att det är dem som säger till mamman att nu får du bestämma dig, nu får det vara nog. Hydén (1995) styrker detta och menar att barnens ålder påverkar deras förmåga att ingripa under en våldsakt hemma. Det kan innebära allt från ett fysiskt ingripande, till att barnen ringer polisen under en pågående misshandel. Sara berättar vidare att det också kan vara så att barnen har flyttat hemifrån och att de ser att mamman inte mår bra och att pappan behandlar henne illa. Lena, från en kvinnojour, berättar i likhet med Sara att:

”Ja eh det är ju barnen också, barnen är en väldigt stor faktor i det här liksom, det är ju när han ger sig på barnen. När barnen börjar må dåligt, kanske blir sängvätare, hänger inte med i skolan... då brukar ju dom flesta reagera.”

Tina, från en kvinnojour, berättar att om barnen början må dåligt då inser kvinnan att hon måste göra någonting, att hon inte kan fortsätta så här. Hon fortsätter med att berätta om en kvinna som gått i samtal hos henne. Kvinnan har en nioåring som har varit väldigt aggressiv dels mot sin lillebror som han har puttat och tryckt ner så att det nästan blivit farligt. ”Och... eh... sådana starka upplevelser gör ju då att kvinnan skakas om lite om inser att, att eh... eh... jag måste göra något va. Så att det kan vara både och va, när det gäller barnens roll i separationsprocessen.” Britta från Kriscentrum instämmer med både Sara, Lena och Tina och berättar att barnen kan bli anledningen till att kvinnan väljer att lämna. Barnen ska inte behöva leva i den situationen längre och berättar att hon menar att kvinnan förstår att det inte är bra för barnen att bevittna våldet. Hon säger att kvinnorna har också tankar om att barnen kanske tar efter beteendet och mönstret i vuxen ålder. Anna, en av de utsatta kvinnorna, berättar, i jämförelse med de andra, följande:

”... Sen så såg jag ju lite genom barnen också, där jag ju kände att nej [---] Att jag såg att, men jag kan ju inte... Alva, då min äldsta flicka, hon kan ju inte fostras så här, då kommer hon ju att bosätta sig med en missbrukare eller alkoholist eller någon annan så... nej, så jag kan ju inte ge henne detta. Det finns ju inte, därför att jag lär ju henne mitt beteende, därför kommer hon ju att gå in i det med nästa man. Och detta var en av de starkaste drivkrafterna tror jag, när jag väl... eller ja en del av att komma fram till ett beslut, tror jag. Jag kan ju inte utsätta mina barn för det här, det går ju inte. De har ju fått se saker och ting som de inte ska se helt enkelt. Och de, så de känner ju av stämningar och så och jag kände att hon tog ganska mycket stryk då av det.”

Jenny, från en annan kvinnojour, svarade ”Absolut” på frågan om barnen kan vara en bidragande orsak till att kvinnan lämnar mannen. Med det menar hon att de kvinnor som har barn har en annan styrka att hantera situationen. ”Så att barn, de upplever jag lite som att det hjälper till att försöka omstrukturera sin tillvaro.” Annika, en av de utsatta kvinnorna, berättar för oss att hennes man lät hans aggressioner gå ut över barnen redan innan han gick på henne, där en utav våldshändelserna på hennes äldsta son ledde till en familjeutredning. Annika berättar vidare om det hon kallar för sin vändpunkt och då hon bestämde sig att nu fick det vara nog. Det var när hennes man blev arg på hennes äldsta dotter och låste henne ute ur lägenheten. ”Då hade han kommit ner på botten för vad jag accepterade och då var gränsen nådd. [---] han får inte lov att köra ut mina barn.” Katarina, också en av de utsatta kvinnorna, berättar att hennes vändpunkt kom då familjen var på en resa utomlands. På den resan blev

hennes man väldigt aggressiv och gick på henne när hon hade sitt minsta barn i famnen. Barnen blev rädda och hon tänkte: "... nej nu kan jag inte hålla käften liksom, jag kan inte hålla tyst längre eh utan nu måste jag prata med nån". Strax efter att de kommit hem från semestern uppstår ytterligare ett bråk under en födelsedag där hennes man ställer sig och skriker henne i ansiktet. "Han drar in mig i vardagsrummet och barnen är helt vilda av rädsla liksom." Denna händelse gjorde att hon berättade om detta för en vän och några dagar senare tog Katarina kontakt med Kriscentrum för kvinnor. Nordborg (2008) menar att en av de faser kvinnan går igenom i uppbrottsprocessen är det så kallade fysiska uppbrottet. Här menar Nordborg att kvinnan väljer att lämna när hon upplever en risk om att inte överleva. I denna fas är även barnens säkerhet en viktig vändpunkt, upplever kvinnan att hennes barn far illa så hjälper det henne att ta sig ur. Enligt Hedin (1997) löper barn som växt upp i familjer där det förekommer våld större risk att själva bli förövare eller offer när de blir vuxna.

Kvinnans kontroll

Anna, en utav kvinnorna, berättar för oss att hon byggde upp förklaringsmodeller för att kunna känna kontroll över situationen.

"[...] Men det tror man när man är i det, jag har kontroll, jag kan styra, jag kan lösa det här och... Andra ser ju det att det här är sjukt runtomkring då, syskon och familj. Men där är man expert på att förklara, man skapar förklaringsmodeller för sig själv, ja men han mår ju bara så dåligt men han är ju egentligen så snäll, nej men han låter så himla mycket, nej men det är ingen fara det är bara just nu, alltså just den... det gör man ju både för sig själv men ännu mer inför andra. [---] Så ju mer andra påtalar hur fel det är, ju mer stannar man kvar. Vilket ju låter konstigt men då får man ytterligare en chans att försvara det man är i."

Anna berättar vidare att förklaringsmodellerna blir ett sätt att överleva på och att det gör att man stannar fast man kanske vet att det är dumt och att man ofta hört att slår en person en gång så kommer han att göra det igen. Anna uttrycker att "[...] men det är ju fortfarande en människa man har framför sig, det är ju inte en teori, en bok liksom, utan det är ju fortfarande en människa med väldigt mycket annat också". I likhet med Anna, menar Holmberg & Enander (2004) att ju mer kvinnans familj och vänner försöker ge stöd och påverka henne, desto mer kan hon ta mannen i försvar.

Annika, en annan utav kvinnorna, berättar att hon var rädd för att lämna sin man eftersom hon inte visste vad alternativet var efter uppbrottet, utan hon visste bara det hon hade i förhållandet. Britta från Kriscentrum styrker det som kvinnorna berättar och förklarar att kvinnan känner att hon har koll på mannen när hon lever med honom, men bryter man upp så

vet hon inte var hon har honom. Detta styrker Hydén (1995) som hävdar att kvinnan stannar kvar hos mannen för att hon ska ha uppsikt över honom och hans beteende, när han tänker slå nästa gång. Hydén menar också att kvinnan inte lämnar sin man för att hon är rädd att han ska slå henne mer om hon gör det. Kvinnan har, enligt Hydén, byggt upp en illusion om att hon har en viss kontroll över honom så länge de är tillsammans.

Praktiska svårigheter

Anna, en av de utsatta kvinnorna, berättar om sina tankar kring sin situation när hon var i förhållandet och uttrycker att "[...] nej men man blir väldigt kall inombords och tänker att så här kan jag ju inte ha det, samtidigt jaha... vad innebär det att tänka en sådan tanke, jo det innebär att man ska sälja hus, man ska skilja sig, man ska det och det". Hon säger också att det under uppbrottsprocessen blev fokus på de praktiska sakerna som till exempel huset. Katarina, en av kvinnorna, berättar om en av orsakerna till att hon stannade kvar hos sin man: "En faktor är också den ekonomiska faktorn, eh... jag... eh... var inte färdig med min utbildning innan jag fick barn." Detta styrks av Annika, en av kvinnorna, som menar att det praktiska påverkar.

"Det är klart att det, ja visst, det var ju jättemycket såna problem, att hur klarar man sig själv med fyra barn, det är klart att det måste funka, absolut [---] så mycket var själva uppbrottet också den praktiska delen, det skulle ordna sig det skulle funka med skolor det skulle funka med alla möjliga saker [...]"

Britta, som arbetar på Kriscentrum för kvinnor berättar för oss under intervjun att, "Bostadsproblemet är ju jättestort det betyder ju också mycket i uppbrottsprocessen att man inte kan flytta och att man får ge en vända till kanske och ge han en chans till". Detta pratar även Sara från en av kvinnojourerna om och säger att uppbrottsprocessen kan påverkas av brist på bostad. Sara menar vidare att många faktorer spelar in i beslutet om att stanna eller lämna sin man.

"Hur ska de klara sin försörjning, om de kan klara att skaffa sig en bostad, det är kanske mannen som står på kontraktet och kan inte stanna kvar i lägenheten. Finns det skulder som man kan... eh... har man det och man står hos kronofogden så är det jättesvårt att få ett hyreskontrakt. [---] Så det är mycket praktiska saker som kommer in och gör att många gånger är det svårt för kvinnorna att lämna."

Tina från en kvinnojour menar att det praktiska spelar in när kvinnan stannar hos sin man och att det är en jobbig process.

”Så det är så mycket i lagstiftningen och myndigheternas förhållningssätt som inte gynnar kvinnan som vill separera från sin man. Sen är det bodelning, om de har skaffat grejer ihop... alltså det blir bråk om allting [...] De kanske har påbörjat processen men faller tillbaka igen för de känner att jag orkar inte. Det krävs väldigt mycket psykisk kraft och energi för att orka detta... och sen har de kanske... du frågade om ekonomin, och den är en viktig faktor också.”

Detta kan jämföras med Jenny från en annan kvinnojour, som menar att de ekonomiska resurserna är en faktor som påverkar. ”Men vissa stannar ju just på grund av den ekonomiska omöjligheten att lämna.” Hon påpekar också att boendebristen kan vara en orsak. Lena, också från en kvinnojour, pratade även hon om de praktiska delarna och kvinnans beroende. ”[...] Man har hus tillsammans och lån tillsammans hur ska jag försörja mig efter det här, var ska jag bo... den delen. Många av kvinnorna har kanske ingen inkomst [...]”

Skuld och skam

Katarina, en av de utsatta kvinnorna berättar På frågan om hennes känslor kring uppbrottet att ”[...] därför kändes det ju som ett svek mot barnen nåt fruktansvärt stor eh... och det kan jag fortfarande känna liksom att jag får [...] Så det liksom, det är en sån oerhörd skuldkänsla för att eh... för jag fick ju hela tiden skulden liksom [...]” Tina, från en kvinnojour, berättar att kvinnorna känner också en skuld och skam för att berätta om sin situation.

”Vi pratar mycket om det här med skammen och skamkänslor, att du har ju inte gjort någonting fel, du har ju ingenting att skämmas för. [...] så vi pratar mycket om det här med skam och om de berättar för någon så har de genast lättat på trycket och då har de gått förbi en spärr [...]”

Britta som arbetar på Kriscentrum för kvinnor, berättar på frågan om varför kvinnan stannar kvar att det finns många faktorer som påverkar, en av dessa är skammen. Sara, från en kvinnojour uttrycker att kvinnor ibland stannar för att de lägger skulden på sig själv. Detta styrks av Holmberg & Enander (2004) som hävdar att kvinnan till viss del kan känna sig ansvarig för mannens våld. Skulden gör att kvinnan kan känna sig som en del av mannens maktutövning och är på så vis starkt bindande. Eliasson (1997) menar att skuldkänslan är en stark känsla och ett effektivt sätt att kontrollera en annan person. Eliasson hävdar att det är samhällets förväntningar på kvinnan angående hennes ansvar för familjen som gör att hon kan känna skuld om dessa inte uppfylls. Hedin (1997) skriver också om kvinnans skuldkänslor och menar att kvinnan ser sig själv som orsaken till att hon blir misshandlad för att hon inte skött hemmet så som mannen vill.

Vägen ut

Jenny som arbetar på en kvinnojour berättar för oss att många kvinnor kommer till en punkt där de får nog, "[...] ibland kan det ju vara så att det är en rejäl misshandel som utlöser det". Hon menar vidare att det brukar vara en sorts "trigger" som utlöser, även om det inte är en grov misshandel så är det "[...] någonting som triggar som pushar ut." Jenny säger också att det oftast inte är så att kvinnan lämnar mannen under en lugn period, utan att det är en viss händelse som på något sätt blir anledningen. Dock behöver händelsen inte vara den värsta kvinnan blivit utsatt för, men det räcker. Britta från Kriscentrum förklarar i likhet med Jenny, att en anledning till att kvinnan väljer att lämna mannen kan vara att flera händelser läggs på varandra och till slut får kvinnan nog. "[...] och det kan vara en liten händelse som gör att hon får nog." Britta säger också att händelsen kan se oväsentlig ut för oss runtomkring men det gör att kvinnan tar sitt beslut. Lena, en av dem som arbetar på en kvinnojour, uttrycker i jämförelse med Jenny och Britta att:

"Det kan ju vara så här att nu börjar det närma sig jul till exempel, det är vanligt att man försöker, denna julen nu ska det bli jättebra. Och då kanske man har försökt tio jular... eller det kan vara semestern, då ringer det jättemånga efter semestern och efter jul att nu orkar jag inte längre..."

Annika, en av de utsatta kvinnorna berättar om den dagen hon fick nog och bestämde sig för att lämna sin man. Det uppstod en incident mellan hennes äldsta dotter och hennes man som slutade med att han kastade ut dottern och dottern fick spendera natten hos Annikas syster. Denna händelse kallar Annika själv för sin vändpunkt;

"[...] det var ju det som var liksom upptakten till att jag kände att nej det här är ju inte riktigt klokt så här kan vi inte ha det, han kan inte hålla på att styra och ställa våra liv så här. Eh så jag bestämde mig ganska snabbt för att nu är det bra [...]"

Efter den händelsen började Annika se sig om efter sätt att lösa bostadsfrågan eftersom hon insåg att de inte längre kunde bo under samma tak. Fuchs Ebaugh (1988) förklarar att det, i likhet med respondenterna, finns en vändpunkt som kan kallas för "en specifik händelse". Denna typ av vändpunkt karaktäriseras av en speciell händelse som blev väldigt viktig för personen i fråga i beslutsprocessen. Denna händelse fick personen att sluta känna ambivalens och gav styrka att avsluta en del av livet. Exempel på sådana händelser är dödsfall i familjen eller en partners otrohet. Fuchs Ebaugh hävdar att denna specifika händelse inte behöver vara betydelsefull i sig men att det blir en symbolisk mening och att den på så sätt påverkade beslutet att lämna en viss roll.

Karin, från en av kvinnojourerna, förklarar för oss att ”Man brukar säga det att droppen urholkar stenen... alltså det blir... plötsligt så blir det så mycket så att man inte klarar av att stanna kvar [...]”. Karin förklarar vidare att det också kan handla om att mannen har slagit kvinnan en gång för mycket och då bestämmer hon sig för att gå. Katarina, en av de utsatta kvinnorna, berättar att hennes vändpunkt kom under en utlandsresa med hela familjen där det blev ett storbråk med mannen. När de kom hem blev det ännu ett rejält bråk där hennes man misshandlar henne. Hon förklarar för oss att hon tidigare hade letat efter stöd och hjälp på bland annat nätet, men att denna händelse gjorde att hon tog beslutet om att något måste göras. Fuchs Ebaugh (1988) styrker detta och menar att det finns en vändpunkt som kan kallas ”det sista strået”, det vill säga en viss händelse som blev droppen efter att personen gått igenom en lång process bestående av tvivel och funderingar. Katarina, en av de utsatta kvinnorna berättar för oss att när hon senare flyttade till en egen lägenhet började hon må dåligt fysiskt och varken åt eller sov under ett par veckor. Tina från en kvinnojour berättar i likhet med Katarinas upplevelse att en del kvinnor också mår psykiskt dåligt och kan ha svårt med jobbet för det är svårt att hålla isär tankarna.

Rädsla

Tina som arbetar på en kvinnojour berättar för oss att det är rädslan som gör att kvinnor stannar hos sina män. ”Så att eh... rädsla är det som är, rädsla för att själv bli ihjälslagen och rädsla för att mannen ska begå självmord.” Hon berättar också att det är många kvinnor som kommer till dem för att de mår dåligt och vill separera. ”Eh... och det har pågått i... i lång tid och det har accelererat och... eh... till sist känner de att jag kan inte, jag går under om jag ska fortsätta så här.” Britta som arbetar på Kriscentrum för kvinnor uttrycker i likhet med Tina att många av kvinnorna går när de känner att antingen gör jag det nu eller så överlever jag inte. Kerstin fortsätter med att säga att det kan vara så att våldet har trappats upp och då att de kommer till en punkt där de måste välja om de ska stanna eller lämna, ”[...] de står vid ett vägskäl”.

Denna vändpunkt handlar om den antingen/eller situation som Fuchs Ebaugh (1988) menar att en del personer hamnar i under exitprocessen. Då kommer man till en punkt där man inser att antingen måste jag lämna min nuvarande roll eller förlora mitt fysiska och psykiska välmående. Insikten om detta kommer oftast efter en dramatisk händelse och man bestämmer sig då för att skaffa hjälp. För en del personer blir exitprocessen en process som gradvis går mot att fatta ett beslut om att avsluta en roll, men de allra flesta går igenom en mer dramatisk och jobbig vändpunkt. Hydén (1995) menar också att kvinnan kan hamna i situation där

hennes rädsla för sitt eget liv kan hjälpa henne ut ur förhållandet. ”Den kan hålla henne kvar hos mannen, men den kan också få henne att lämna honom när hon inser att den fara han utsätter henne för utgör en direkt fara för hennes liv.” (Hydén, 1995 s 187)

Eskalerande våld i uppbrottet

Anna, en av de utsatta kvinnorna, berättar att när hon hade bestämt sig för att lämna blev hennes man väldigt arg, och efter det blev han ångerfull. Han sa att han älskade henne och att hon skulle ge han en chans till, vilket hon gjorde. Förhållandet fungerade inte och efter ett par månader sa hon till honom igen att hon ville separera, då eskalerade våldet. ”...jag fick ju köra iväg med barnen vid något tillfälle på natten...eh ... sova hos några andra, då var han så våldsam så att jag tänkte att han kommer slå ihjäl mig.” Hon menar att i hennes fall blev uppbrottsprocessen extremt eskalerande och det var också under denna process som Anna både blev misshandlad och våldtagen av sin man. ”...han fick mig att komma tillbaka igen bara för att han skulle misshandla mig [...]”

För Annikas, en av de utsatta kvinnorna, del var läget vid uppbrottet annorlunda då socialtjänsten och polisen redan var inkopplade i deras familj på grund av mannens misshandel av hennes son. Efter att hon hade bestämt sig för att lämna tog det ca en månad innan hon och hennes barn blev placerade i ett skyddat boende. Hennes känslor under uppbrottet förklarar hon som att ”[...] man går ju väldigt mycket på rädsla så att adrenalinnivån låg ju väldigt högt...” Hon säger att hennes man blev väldigt bråkig, hysterisk och våldsam. ”... jag blev ju skiträdd igen, nej nu slår han ihjäl mig också [...]”

Den tredje kvinnan, Katarina, berättar för oss att hon bestämde sig för att lämna under en utlandsresa med familjen men att hon lämnade honom fysiskt ungefär ett halvår senare. Hon hade redan innan semestern letat på Internet efter någon som kunde hjälpa henne, men utan resultat. Efter hemkomsten skedde ett par våldshändelser av mer betydande art för Katarina, där han blev våldsam mot henne när hon höll deras minsta barn i famnen. Hon säger att hennes sociala nätverk har haft stor betydelse för hennes styrka att lämna förhållandet och berättade om dessa våldshändelser för en vän som sa: ”Antingen får du ringa polisen eller så får du fortsätta ha det så här [...]” Katarina gjorde då en polisanmälan mot sin man men valde att ta tillbaka den med anledningen: ”Därför det var inte kul att leva med den mannen, han var ganska sur... det var liksom det var det enda sättet att komma framåt överhuvudtaget [...] eh det var ren taktik”. Hon hade fortfarande kontakt med polis och advokat som båda sa till henne att hon inte kunde leva med hennes man längre. Johnson (1997) hävdar, i likhet med

kvinnorna, att det finns en ökad risk för våld för kvinnor som väljer att lämna sina män. Under separationen ökar också risken för att mannen dödar kvinnan.

Britta från Kriscentrum för kvinnor berättar att "[...] många kvinnor går när dom inte tror att dom kommer att överleva". Hon menar att det är viktigt att följa kvinnan i uppbrottsprocessen och att låta henne gå tillbaka till mannen om hon vill det, för att hon sen ska inse att det är något som är förändrat i deras relation. Hon menar också att våldet många gånger eskalerar just vid en skilsmässa. När kvinnan tänker att jag inte kan leva kvar i detta förhållande och då hon behöver hjälp eller någon att prata med, då vänder sig kvinnan till deras organisation, säger Britta. Sara från en utav kvinnojourerna menar att uppbrottsprocessen är en process som tar lång tid och att kvinnan många gånger går tillbaka till mannen både två och tre gånger innan hon inser att det inte fungerar. Hon anser också att kvinnan lättare kan bryta upp om mannens våld blir taget på allvar av samhället. Lena, från en annan kvinnojour, förklarar i likhet med Britta att kvinnan lever som farligast när hon har bestämt sig för att flytta eller skiljas. Hon förklarar att genom att kvinnan blivit så normaliserad så tror hon att hon vet när det smäller, men det säger Lena att det vet kvinnan inte. Hon förklarar att uppbrottsprocessen både kan vara snabb och långsam beroende på om det är något drastiskt som hänt eller inte. Hon säger dock att processen oftast är långsam och tung och att kvinnan har försökt lämna många gånger men inte lyckats. Lena säger också att en del kvinnor kan förklaras som lite traumatiserade och går in i sig själva. Hon beskriver vidare att det första som kommer efter separationen är sorgen, då kvinnan gråter, säger att hon fortfarande älskar honom och vill gå tillbaka. Efter det kommer ilskan, vilket hon anser att kvinnorna tycker är befriande, för att detta för kvinnan framåt. Lena förklarar det som "[...] att bryta ner en människa går väldigt fort men att bygga upp tar mycket längre tid [...]"

Jenny från en kvinnojour berättar att när kvinnorna tar kontakt med dem har de redan kommit en bit i uppbrottsprocessen. Hon menar att kvinnorna redan har kommit fram till att de vill lämna sin man och att kvinnojouren ska finnas där som stöd och hjälp. Men även Jenny förklarar att uppbrottsprocessen ser olika ut för alla kvinnor beroende på den händelse som gjort att de har bestämt sig för att lämna. Hon säger dock att våldet många gånger eskalerar i denna process. Tina från en annan kvinnojour berättar att när kvinnan separerar från mannen är det som farligast för henne, då mannen blir "tokig". Hon förklarar: "... en del uttrycker det, han kommer att döda mig eller han kommer att döda mig och barnen". Vidare förklarar Tina, i likhet med övriga respondenter, att uppbrottsprocessen ser olika ut för kvinnorna men samtidigt som de är ledsna är de också lättade.

Det sociala nätverket

En som arbetar på en kvinnojour, Jenny, berättar för oss att det kulturella kan spela roll i beslutet om att lämna sin man.

”[...] det blir väldigt svårt för dem att lämna för då lämnar de inte bara han utan då lämnar de hela sin grupp och hela sin familj och då blir de verkligen helt ensamma [---] och jag tror också att de kvinnor som kommer till Sverige utan ett socialt nätverk, de kanske funderar också, alltså det blir svårare för dem att hitta en väg ut, utan rätt nätverk, information och så vidare.”

Tina, från en av kvinnojournerna, berättar att en del kvinnor behöver hjälp att ta sig ur förhållandet för att slakten har hotat dem och det kan handla om heder och liknande. Då hjälper kvinnojouren dem med att bland annat sekretessbelägga deras uppgifter. Detta pratade även Lena från en annan kvinnojour om och menar att ”... många kvinnor som har bott hos oss och som då framförallt då, då ska man ju säga att i vårt boende bor det kanske nittio procent invandrarkvinnor, för att de inte har något socialt nätverk [...]”. Jenny säger under intervjun att av de kvinnor som bor hos dem i det hemliga boendet så är ungefär sjuttio procent invandrare. Nordborg (2008) menar att invandrarkvinnor är särskilt utsatta och sårbara eftersom det ofta inte har ett etablerat socialt nätverk. Detta ger mannen möjlighet att isolera henne ännu mer och ta bort hennes självbestämmande helt.

Katarina, en av de utsatta kvinnorna, berättar under intervjun att hon har haft ett ganska stort och väldigt bra nätverk som har hjälpt henne att fatta ett beslut om att lämna sin man och genom uppbrottsprocessen. Vi ställde en fråga om huruvida hon trodde att hon hade klarat sig att ta sig ur utan sitt nätverk: ”Inte dom här praktiska frågorna... nej jag vet inte hur det skulle gå till... nej hade nog inte fixat det, att klara pressen från Bertil framför allt... för jag har ändå pratat av mig liksom.” Hon berättar också att hennes föräldrar flyttade ner till henne och bodde i närheten av dem, vilket hon tror var en stor hjälp och betydde mycket. Under en av dessa incidenter som vi nämnt tidigare, anmälde Katarina sin man och under förhöret sa polisen till henne att hon måste lämna sin man, vilket gjorde att hon började fundera ännu mera kring ett uppbrott. Katarina hade också en vän inom juridiken som direkt tog hennes sida och som hon pratade med och tog hjälp av. Hennes advokat hjälpte också henne mycket och sa också till Katarina att hon måste lämna sin man och att hon var tvungen att ta sig ur. Förutom detta nätverk förklarar Katarina att hon hade en vän som hon pratade mycket med,

”[...] men... eh... då pratade jag med henne och hon sa det till liksom att du kan inte leva med honom, och hon känner oss båda men hon sa det du måste få hjälp... och det betydde väldigt mycket eftersom hon också är katolik och har bra koll på kyrkan.”

Katarina menar att hennes vän stöttade och hjälpte henne genom hela processen. I likhet med Katarina uttrycker också Anna, en av kvinnorna, att nätverket hjälpte henne att ta sitt beslut om att lämna sin man. Hon berättar att några av hennes vändpunkter blev när en annan man började visa intresse för henne och något en vän hade sagt till henne långt tidigare:

”Det var väl den här... lilla meningen som min kompis sa då långt innan och sen var det just att jag fick lite uppmärksamhet... som gjorde att jag tänkte till, att det liv jag lever det kanske inte är det liv jag ska leva. Det kanske finns ett bättre liv helt enkelt och hade jag, hade inte de här personerna funnits så hade jag fortfarande varit i det, det är jag helt övertygad om.”

Annika, en av de utsatta kvinnorna, berättar under intervjun att hennes moster varit en viktig faktor i beslutsfattandet:

”Jag bestämde mig bara, det var nog den viktigaste faktorn att jag och min moster har gått himla mycket stavgång under ett antal år också, så det har varit mycket såna promenader när vi har snackat, gått och snackat och ventilerat oss. Så hon har ju varit med och mobiliserat kraft på något sätt också. Det är väl en faktor i sammanhanget att det har varit viktigt att det har funnits nån att prata med utanför men ändå [...]”

Tina som arbetar på en av kvinnojourerna menar också att en anledning till att kvinnorna lyckas lämna sin man är på grund av stöd från andra. Hon uttrycker det så här:

”Eh... ja sen är det ju naturligtvis det sociala nätverket jätte viktigt, om kvinnan har föräldrar och syskon som stödjer dem. Och det är det väldigt många som har [---] Så det är ju också en jätteviktig faktor för att separationsprocessen ska komma till stånd.”

Tina fortsätter lite längre fram i intervjun med att berätta att det ibland kan vara så att en väninna eller kvinnans familj har kommit med förslaget om att kontakta kvinnojouren och på så sätt hjälpt henne på vägen ur. Lena, som också arbetar på en kvinnojour uttrycker, i likhet med de andra att ”[...] sen kan det också vara vänner runtomkring som har påpekat, det är ganska vanligt idag faktiskt att kompisar berättar, chefer eller arbetskamrater... vi säger att det är viktigt att man säger att man vet att man finns”. Jenny från en kvinnojour berättar, i likhet med de andra att hon upplever det som att kvinnorna ofta varit i kontakt med en vän eller någon som hjälpt dem under hela uppbrotsprocessen. Britta som arbetar på Kriscentrum för kvinnor pratar om uppbrotsprocessen och förklarar att ”steg för steg att man berättar runtomkring, när man har berättat för familj, syskon, arbetskamrater och vänner så blir det väldigt svårt att backa sen [...]”.

I motsats till respondenterna, hävdar Holmberg & Enander (2004) att det ofta inte spelar någon roll vad vänner och familj säger och att det till och med kan få motsatt effekt. De menar att det är sällan som det sociala nätverket kan påverka kvinnans beslut att ta sig ur förhållandet. Dock säger också Holmberg & Enander att när kvinnan väl bestämt sig för att lämna mannen är det sociala nätverket viktigt. Det sistnämnda kan relateras till kvinnornas svar under intervjuerna.

Så här ser det ut idag

Anna

Idag är det ett och ett halvt år sedan Anna och hennes man separerade och nu bor de i varsin lägenhet i samma stad relativt nära varandra. De har gemensam vårdnad om barnen och eftersom Anna tycker att barnen behöver sin pappa har hon inte försökt få ensam vårdnad.

”Jag kände att när jag var i närheten så lade han bara över det på mig, men när han var själv med dem så var han ju en bra pappa. [...] Så idag har han en ganska bra relation med barnen [...] men jag tror att om han bara fortsätter att se till sina barns bästa så tror jag att det är bättre att han har vårdnad, absolut.”

De har barnen varannan vecka och byter på onsdagar, vilket oftast äger rum på barnens dagis. Idag träffar Anna inte sin före detta man om hon inte måste och samarbetet sker på hennes villkor, hon ser till att inte hamna i situationer som innebär att hon måste träffa honom. Är det något de måste diskutera så brukar de ta det på telefon och det tycker Anna fungerar ganska bra.

Katarina

Katarinas man blev tvingad att flytta ut ur deras gemensamma hem för knappt två år sedan. De har också delad vårdnad om sina fyra barn men de bor hos Katarina och hennes före detta man har umgängesrätt.

”Han har precis drivit en process mot mig nämligen, för att få halva boendet liksom, det sa jag blankt nej till liksom, barnen bor ju hos mig men han vill att dom ska bo halva tiden hos honom och halva hos mig... [...] nu blev det ingen rättegång tack och lov [...]”

Barnen har aldrig fått någon hjälp från till exempel lysmasken eftersom hennes man har vägrat och gör det än idag. Dock tror Katarina att det fungerar bättre mellan han och barnen idag. Katarina berättar också för oss att hon träffar sin före detta man så lite hon kan eftersom hon fortfarande blir stressad och tycker det är jobbigt att prata med honom. Deras kontakt sker

idag mest via mail. Hon känner att hon måste få gå vidare och berättar att hon idag inte har någon större rädsla för honom.

Annika

Annika och hennes mans skilsmässa gick igenom för ungefär ett år sedan och de har gemensam vårdnad om barnen. Den mesta hämtningen och lämningen sker på dagis men det händer att hennes före detta man kommer hem till dem.

”Han har väldigt svårt för att acceptera att jag säger ner, han blir jätte sur på mig när jag inte vill att han går in i lägenheten när jag inte är hemma till exempel. Så att det är ju klart att den här konflikten eller hotet om våldet finns ju fortfarande kvar, det gör det.”

Hon berättar också att barnens farmor är där och hjälper honom när han har barnen. ”För det är ju något annat som också är väldigt anmärkningsvärt att han har ju aldrig sina barn själv, det har ju aldrig hänt, inte ens när vi bodde under samma tak så var han själv.” Annika uttrycker också att hon inte hatar honom, men att det är en person hon helst inte umgås med.

Sammanfattning

Vårt syfte med uppsatsen var att med hjälp av intervjuer och tidigare forskning ta reda på vilka faktorer som gör att kvinnan stannar hos en man som slår henne, vilka faktorer som ger henne styrkan att lämna samt hur uppbrottsprocessen kan se ut. Vi valde även att använda oss av Eva Lundgrens normaliseringsprocess och Helen Rose Fuchs Ebaugh's exitprocess för att kunna göra en djupare tolkning av empirin. Under intervjuerna har en mängd tema framkommit som tagits upp av fler än en respondent och vi kan se ett mönster av liknande svar. I vår första frågeställning om varför kvinnan stannar kvar, är isolering en faktor som två av de utsatta kvinnorna berättade om för oss, där mannens mående hamnar i fokus och att den sociala gemenskapen minskar efterhand. Det var också några av de professionella som uttryckte att kvinnorna blir isolerade. Mannens växling mellan värme och kyla var också en faktor som både kvinnorna och de professionella uttryckte för oss. De framstående dragen är att mannen ångrar sig efter en våldshändelse och att det positiva då överväger det negativa. Som nästa faktor satte vi kvinnans anpassning, vi valde att kalla det så eftersom de utsatta kvinnorna berättade hur de anpassade sig efter mannen och att hans verklighetsbild blev deras. Det var ingen av de professionella som berättade om just detta, dock kunde vi dra paralleller till Lundgren och Holmberg & Enander. Ett annat tema är det som vi kallar normalisering, eftersom alla våra respondenter nämnde detta. Både någon av kvinnorna och de professionella berättar att kvinnorna hamnar i en slags normalitet och ser inte mönstret i misshandeln och inte heller sig själva som utsatta. De uttrycker också att kvinnorna lägger skulden på sig själva och känner en total maktlöshet inför situationen. Empirin har i de flesta fallen stämt bra överens med litteraturen och vi har på så vis kunnat dra paralleller. En annan faktor är kärleken, här ser vi dock en skillnad mellan de professionella och de utsatta kvinnorna. Ingen av kvinnorna berättar för oss att kärleken var en anledning till att de stannade kvar men de professionella uttrycker att kvinnorna ofta berättar att de fortfarande är kära i sin man och att känslorna är starka. Barnen, hoppet och familjebilden är en faktor både till att de stannar kvar hos sin man och att de väljer att lämna. Kvinnorna har hopp om att relationen ska bli bra igen och en dröm om en hel familj, detta nämnde samtliga respondenter. De kan också stanna för att barnen behöver sin pappa, dock kan barnen också bli en väg ut när de inser att barnen mår dåligt av situationen. En ytterligare faktor till att stanna är kvinnans kontroll, kvinnan försvarar sin man och sätter upp förklaringsmodeller för sig själv för att stå ut. Kvinnan kan också stanna för att hon inte vet vad som kommer att ske vid ett uppbrott. Skuld och skam är en faktor där kvinnan lägger skulden på sig själv och stannar därför. Det

”förlorade” hoppet kan vara en faktor till att kvinnan lyckas lämna sin man, att kvinnan kommer till en punkt där hoppet tar slut. Alla tre kvinnorna och några av de professionella nämnde praktiska svårigheter såsom ekonomi och bostadsbrist som en anledning till att stanna. Vi kallar en faktor för vägen ut och tar här upp olika faktorer till att kvinnan lyckas lämna sin man, där en av dessa är att det kan vara en specifik händelse som blir vändpunkten. Det kan också vara på grund av rädsla kvinnan lämnar, rädslan för sitt eget liv. Dock kan också rädslan för att mannen ska ta sitt liv göra att kvinnan stannar kvar. Fuchs Ebaughs exitteori har vi här tolkat utifrån empirin och dragit jämförelser. Eftersom vi också valt att fokusera på uppbrottsprocessen så har vi fått fram både kvinnornas och de professionellas bild av den. En faktor som blev väldigt utmärkande var det eskalerande våldet i uppbrottet. De utsatta kvinnorna berättade alla att när de ska lämna mannen blir han mer aggressiv och våldet blir ännu farligare. Kvinnornas sociala nätverk har också framkommit som en faktor till att en del kvinnor lyckas lämna. Alla kvinnorna berättade för oss att deras familj och vänner hjälper dem ut och att de kanske inte hade lyckats utan dem. Detta styrks även av de professionella som menar att nätverket ofta styrker kvinnan. Som en sista rubrik har vi satt hur det ser ut idag för de utsatta kvinnorna. Vi skriver där lite kortfattat om deras situation idag med barnen och sin före detta man.

Avslutande diskussion

Under uppsatsens gång och under tiden som intervjuerna har avlöst varandra, har vi dels fått utförliga svar på våra frågeställningar men också dels har nya frågor och nya funderingar kring ämnet uppkommit. Vi bestämde oss dock för att behålla vår synvinkel eftersom det var där vårt intresse i första hand låg och för att uppsatsen annars skulle bli mycket mer omfattande. En av de funderingar som väcktes var frågor kring mannen. Frågor som: Vilka män slår? Varför slår dem? Hur ser kvinnorna på sin man/andra män? Vilken hjälp finns att få för männen om de vill ha hjälp med sin aggression? Dessa frågor har några utav de professionella delvis svarat på, men det är inget som vi har valt att utvecklat ytterligare. Hade vår uppsats haft ett annat fokus hade det även varit intressant att intervjua männen för att få deras bild av relationen. Utifrån vår valda tidigare forskning har det framkommit att vissa forskare hävdar att alla män kan slå, vilket vi anser hade varit intressant att försöka undersöka närmare. Vi hade en tanke om att sätta in ett avsnitt om hur kvinnorna ser på sina män och hur den bilden möjligen förändras under upprottet. Vårt intresse hade då legat i att jämföra respondenternas bild med Eva Lundgrens syn på mannen och hennes undersökning. Både kvinnorna och de professionella berättade lite kort om detta, men vi kände ändå att uppsatsen hade blivit för omfattande och att vi inte hade underlag för att gå djupare in på det.

Något som också framkom under intervjuerna och som hade varit en intressant frågeställning är: Vad händer när kvinnan blir gravid? Vad händer med kvinnan respektive mannen? Hur yttrar sig våldet? Kvinnojourerna berättade lite om detta och sa att våldet många gånger blir värre när kvinnan väntar barn eftersom mannen upplever en slag konkurrens, att han inte får all uppmärksamhet när kvinnan riktar sin uppmärksamhet mot barnet. Två av kvinnorna hade upplevt detta och förklarade att våldet inte nödvändigtvis blev grövre, men att han slog oftare och oftare. Att våldet ökade under graviditeten var inget som vi tidigare hade funderat över utan vi trodde däremot att mannens isolering av kvinnan skulle öka när hon var med barn. Vi hade en tanke om att kvinnans graviditet gör att mannen vill hålla kvinnan tillbaka ännu mer och förminska hennes livsrum ytterligare. Då möjligen att mannen utnyttjar sin makt som pappa till barnet och använder det som anledning till att kvinnan måste hålla sig inne och menar på att barnet inte ska utsättas för någon fara. Det var dock ingen av respondenterna som nämnde något sådant, utan det handlade enbart om det eskalerande våldet.

Innan vi påbörjade våra intervjuer visste vi att ämnet vi valt var av känslig natur och kanske till och med till viss del tabu. Nu i efterhand hade vi tyckt att det hade varit intressant att få

höra mer ingående om kvinnornas tankar och känslor. Vad upplevde du första gången han slog dig? Varför gick du inte vid första slaget? Konfronterade du din man och i så fall hur? Eftersom vi vet att det kan vara jobbigt för kvinnorna att prata om detta har vi känt att det har funnits frågor som vi inte vågat fråga. Det hade annars varit intressant att genomföra en längre intervju med kvinnorna där de får berätta i mer kontinuerlig ordning och även gå mer på djupet i deras känslor inför sin man under tiden de var tillsammans. Vi kände dock också att vi var tvungna att hålla oss inom ramarna för vårt syfte och inte ta oss vatten över huvudet. En tanke som kommer upp är ju att man nu i efterhand möjligen hade kunnat minska på frågeställningarna eller fokuserat mer på antingen varför kvinnan stannar eller varför hon går och mer djupgående gått in på just den delen. Samtidigt tycker vi att uppsatsen nu har fått en helhetskänsla och omfattar hela den process som kvinnor som blir utsatta för våld går igenom. Vår tanke var hela tiden att försöka sätta oss in i kvinnornas situation och sedan jämföra dem med varandra.

Ytterligare en aspekt som vi har reagerat på och tyckt var intressant är att anhöriga ofta tar kontakt med exempelvis en kvinnojour, eftersom de är oroad för kvinnans välbefinnande. Kvinnojournerna vi intervjuade förklarade att mammor, systrar, döttrar, arbetskamrater, chefer och så vidare ringer till dem och förklarar sin oro för en kvinna. Tyvärr, precis som de professionella berättade, så kan de inte använda den information de får av anhöriga och inte heller göra något åt det. De menar att kvinnan själv måste höra av sig och berätta om sin situation för att kvinnojournerna och Kriscentrum ska kunna hjälpa dem, detta för att det är en frivillig organisation och allt stöd sker på kvinnans egna villkor. Undantaget är om det ligger en polisanmälan på mannen, då kan samhällets resurser blandas in. Kvinnorna uppgav att det var de själv som hade kontaktat kvinnojournerna. Dock hade en utav dem haft en vän till henne som gjort en polisanmälan mot mannen. Det hade varit intressant att få förklarat mer ingående för oss hur de anhöriga som anmäler har gått tillväga och kanske få intervjua några utav dem.

Under rubriken ”Socialt nätverk” i analysen har alla respondenter svarat att det sociala nätverket runt kvinnan är viktigt för henne när hon väljer att lämna sin man. Flera av kvinnorna har berättat att de förmodligen fortfarande hade varit i relationen än i dag om inte hennes sociala nätverk funnits där som stöd för henne. Även de professionella har också uttryckt att många kvinnor berättar att de haft någon närstående som hjälpt och stöttat dem. I den litteratur som vi använt oss av hävdar de att det sociala nätverket spelar en liten, om alls någon, roll i kvinnans uppbrott från mannen. Vi tycker det är märkligt att våra respondenter verkligen tryckte på hur viktigt nätverket är för kvinnan när hon ska separera och att vi inte

hittar något i litteraturen som styrker detta. Vi har funderat över detta och blivit skeptiskt inställda till teorierna och dess forskare.

Kärlek är också en faktor som visat sig skilja sig åt en aning beroende på vem vi intervjuat. De utsatta kvinnorna berättade alla för oss att de älskat sin man. Dock uppgav de inte kärleken som en faktor till att de valde att stanna hos honom. Våra respondenter från Kriscentrum och kvinnojourerna, däremot, menade att kärleken i relationen spelar in och är en faktor när kvinnan väljer att stanna kvar hos sin man. De menar att många kvinnor uttrycker att känslorna är starka, vilket vi också har fått styrkt av litteraturen vi använt oss av. Det enda vi kan anta från de olika svaren är att en del utsatta kvinnor stannar på grund av kärleken till sin man och en del på grund av andra faktorer. (Vi har också en tanke om att det möjligen kan bero på de professionellas tolkning av kvinnornas berättelser.)

Barnen är en faktor som varit tydligt framträdande både när det gäller varför kvinnan stannar och varför hon går. Hur påverkas barnen av våldet? Hur mycket vet dem? Vilken hjälp kan barnen få av samhället? Dessa frågor tycker vi är intressanta och alla våra respondenter har snuddat vi dem på ett eller annat sätt. Våra intervjuade kvinnors barn har idag en regelbunden kontakt med deras pappa och det hade varit intressant att veta hur de mår idag och kanske om det beteende, som litteraturen menar att barn i våldsrelationer tar efter, stämmer.

Det har som sagt framkommit en hel del som vi funderat vidare på och som skulle vara intressant att skriva om. För oss kommer inte detta ämne försvinna för att vi blir klara och lämnar in uppsatsen, tvärtom så har vi fått mycket mer kunskap om våld i nära relationer och på så vis fått ett ökat intresse av det.

Referenslista

Andersson, Gunvor & Swärd, Hans (2008) Etiska reflektioner. I Meeuwisse, Anna & Swärd, Hans & Eliasson-Lappalainen, Rosmari & Jacobsson, Katarina (red) (2008) *Forskningsmetodik för socialvetare*. Stockholm: Bokförlaget Natur och Kultur

Aspers, Patrik (2007) *Etnografiska metoder: att förstå och förklara samtiden*. Malmö: Liber

Eliasson, Mona (1997) *Mäns våld mot kvinnor*. Stockholm: Bokförlaget Natur och Kultur

Enander, Viveka och Holmberg Carin (2004) *Varför går hon? Om misshandlade kvinnors uppbrotsprocesser*. Göteborg: Kabusa Böcker

Fuchs Ebaugh, Helen Rose (1988) *Becoming an ex. The Process of Role Exit*. Chicago: The university of Chicago press

Hedin Widding, Lena (1997) *Det kan hända vilken kvinna som helst*. Göteborg: Anamma Böcker

Hydén, Margareta (1995) *Kvinnomisshandel inom äktenskapet. Mellan det omöjliga och det möjliga*. Malmö: Liber

Johnson, Holly & Ollus, Natalia & Nevala, Sami (2008) *Violence against women – an international perspective*. New York: Springer Science Business Media, LLC

Lundgren, Eva (2004) *Våldets normaliseringsprocess*. ROKS

Lundgren, Eva & Heimer, Gun & Westerstrand, Jenny & Kalliokoski, Anne-Marie (2001) *Slagen dam. Mäns våld mot kvinnor i jämställda Sverige – en omfångsundersökning*. Stockholm: Brottsoffermyndigheten

May, Tim (2001) *Samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur

Nordborg, Gudrun (2008) Våld i vardagen. I Heimer, Gun & Sandberg, David (red.) (2008) *Våldsutsatta kvinnor*. Lund: Studentlitteratur

Olsson, Monika och Wiklund, Monika (red.) (1997) *Våld mot kvinnor*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet

Vikström, Björn (2005) *Den skapande läsare – hermeneutik och tolkningskompetens*. Lund: Studentlitteratur

Internet

<http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3911&bet=1962:700> (091105)

Bilagor

Bilaga 1

LUNDS UNIVERSITET

Hej!

Vi är två studenter som läser sjätte terminen på socionomutbildningen vid Lunds universitet, Campus Helsingborg. Vi har nu påbörjat skrivandet av vår C-uppsats och vi har valt att skriva om mäns våld mot kvinnor i nära relationer. Vi är mycket tacksamma för att ni vill ställa upp på en intervju.

Ni är viktiga för vår uppsats och vi garanterar er anonymitet vilket innebär att vi i uppsatsen kommer att använda oss av fiktiva namn, åldrar och orter.

Vi planerar att genomföra intervjuerna främst under vecka 47, men möjlighet finns även under vecka 48. Intervjun beräknas ta ca 1 timme och kommer att spelas in med bandspelare. Ni får gärna maila oss och meddela vilka dagar och tider som passar er under dessa veckor, så att vi kan bestämma en tid så snart som möjligt.

Tack på förhand!

Med vänlig hälsning

Rebecca Wänghult & Elin Ljungkvist

Mail:

elin.ljungkvist.787@student.lu.se

rebecca.wanghult.358@student.lu.se

Bilaga 2

Intervjuformulär för kvinnorna

Kan du berätta lite om dig själv?

Berätta om den relation du och din man hade

Vilka känslor upplevde du när han slog dig?

Vilka faktorer gjorde att du stannade hos din man?

Vad blev vändpunkten för dig?

Hur gick du tillväga för att ta dig ur?

Kan du beskriva hur du tänkte och kände under uppbrottet?

Bilaga 3

Intervjuformulär för Kriscentrum och kvinnojourerna

Kan du berätta lite om dig själv?

Av vilka anledningar kontaktar kvinnor er?

Vad kan er verksamhet hjälpa kvinnorna med?

Vad brukar kvinnor ange för skäl till att de stannar hos mannen?

Utifrån era erfarenheter, vilka faktorer brukar spela in när kvinnan väljer att lämna mannen?

Vilken typ av hjälp upplever ni ge mest stöd till kvinnorna under uppbrottsprocessen?

Utifrån era erfarenheter, hur skulle ni beskriva uppbrottsprocessen?